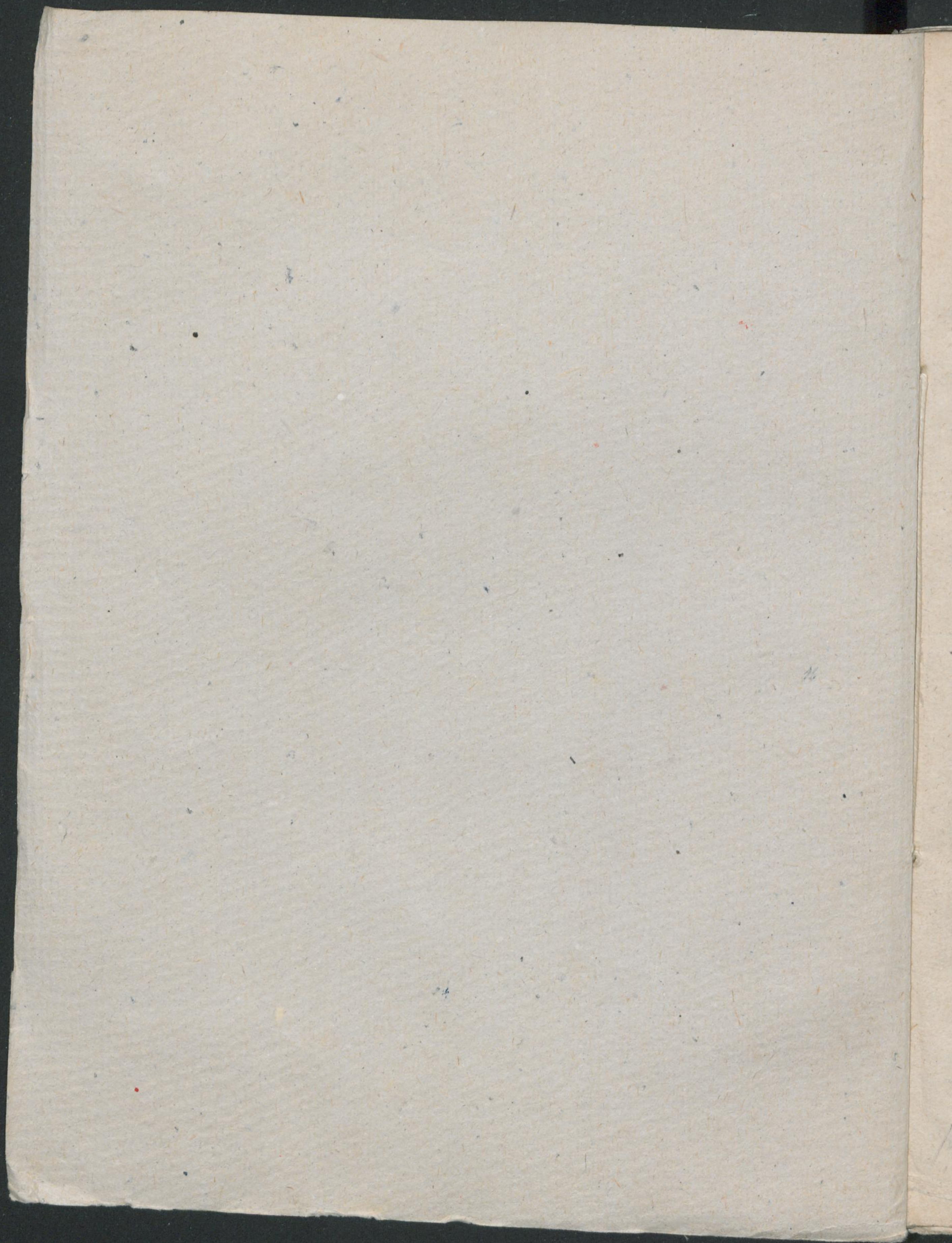

ORATIE,
of
Uutspraecke
van het
Recht der Nederlandtsche
Oorloge teghen *Philippum Coningh van Spaengien,*
Aen de aldermaghtighste ende Doorluchtighste
Vorsten van Kerstenrijck, van eenen Ne-
derlandschen Edelman ghedaen.

In Nederlandsche ghetrouwelick vertaelt.

t'AMSTELREDAM,
By Michiel Colijn/ Boeckvercooper/ woonende
op't water/ op den hoeck vande oude Brug-steegh.
In het Jaer M. DC. VIII.

Prov.Salom.cap.xvj.verſ.13.

Voor den Coningen onrecht doen is eenen grouvvel: vvant door gherechticheyd vvord den throon beveſtight.

Ibid.cap.xx.verſ.28.

Goedertieren ende vvaerachtigh zijn bevvaert den Coningh, ende zijnen ſtoel vvord door goedicheyd beveſtight.

ORATIE,

Of wtspraecke van het recht der Nederlandsche Oorloge/ teghen Philippum Coningh van Spaengien.

Root eñ machtigh/ Doorluchtighe Vorsten van Kerstentijck, zijn uwe Rijcken die ghy wijdt ende breedt door alle de deelen des Werelds verspreydt/ besittet: Maer noch veel grooter ende veel uytnemender zijn de deughden ende wetenschappen met de welcke ghy die te samẽ houdet/ bewaret/ ende de selve gherechtelick tot de uyterste palen der gheluck saligheydt bestieret.

Onder de selve acht ick de twee seer bysonder ende uytnemende/ die het grootste ghewichte deser Rijcken als groote Atlantes (of Reusen) met hare schouderen onderstennen: De Gherechticheyd ende Goedwillicheydt. De eerste is de uytnemende claerblinckende moeder van alle Wettẽ/ ende heerschter van alle gemeyne heerschingen of Republijcken/ door de welcke ghy uwe Burgheren eñ Onderdanen richtet naer recht ende billigheydt: Door de welcke uwe eñ uwer Onderdanen wille/ maght/ raedt ende begeerte vrywillig wijcket/ eñ die gehoorsaemheyd die u met uwe Onderdanẽ gelijckelick met de selve banden des Wets vereenight eñ te samẽ hechtet: Om dese oorsake hebben eertijds de oude Philosophen verdicht dat de Gerechtigheyd gestadigh haeren God Iupiter verselde ende bystond/ ende dat Iupiter van de selve leeringen ende ghebođen ontfingh om het gantsche Aerdrijck wel te regieren ende heerschen: Op dat al het gene dat hy soude besluyten/ gherechtigh soude wesen: Niet om dat hy sulcks besloten ende gebodẽ hadde (als de boose Pluymstrijcker Anaxarchus den Coningh Alexandro, die seer groot misbaer maeckte om dat hy Clium ghedoodet hadde/ heeft ghesocht wijs te maecken) maer om dat de Gerechticheyd die hem bystond sulcks hadde besloten ende ghebođen: want de wijste mannen hebben eertijds van ghevoelen gheweest/ datmen om de Gherechticheyd te ghenieten/ goede ende sedighe Coninghen over het volck moest setten. Nu/ hoewel dat dese deughet ende wetenschap sich soo door aller menschen verstanden/ seden ende leven uytstreckt ende verspreydet/ dat sonder de selve niet treffelicks en can ghedaen worden/ noch oock de menschen sonder de selve niet eerlick en connen leven: nochtans soo vermaght sy al veel meer/ ô Vorsten, in dit u groot ende doorluchtigh Ampt: want sy begheert ende eysschet van u/ dat ghy die Wetten die van soo veel jaeren herwaerts door soo veler menschen handen van uwe Voor-ouders ghegheven ende naer ghelaten zijn/ die ghy bequaem ende wel passende siet op de verstanden/ aerdt/ ende seden van u volck/ dat ghy die (segge ick) heyligh ende onverbroken willet houden. Want soo ghy die wegh neemt/ ghy neemt uwe Rijckẽ wegh/ ende stortet die in het uyterste verderf. Want ghelijcke Wetten en zijn voor alle Volckeren niet bequaem/ ghelijck het sweerd van Delphis tot vele

dinghen dienſtigh was: ſy en willen noch en connen/niet alle met ghelijcke heerſchappie beheerſt ende gheregiert worde. Maer uwe Voorouderē hebben u in de waerneminge vande Wettē die ghy elck hebt/een wettigh/vaſt/ende blyvigh Rijcke voorgheſchreven/ dat het fondament ende onderſteun van uwe hooghſte eñ goddelicke weerdigheyd is. Hoewel dat ghy niet onwetende en zijt wat het andere dat wy Goedwilligheyd genaemt hebben/ tot eene bequame ende beſtendighe regieringhe vermagh ende by brenget. Ick meene die ghenegentheyd/liefde/wille/ende luſt om uwe Onderdaenē goedt te doen:ende de ſelve/ſoo wel de alghemeyne als byſondere voordeelē ende nuttigheden te verſorghen eñ vermeerderē/met welcker voordeel ghy bekent dat alle uwe raden ende daden moetē gemetē ende vergelekē weſen. Deſe Goedwilligheyd bringhet te wege dat ghy der Onderdanē Vaders/ende niet Heeren/Herders ende niet vleyſch-houwers: Coningen ende niet Tyrannen (of wreede heerſchers) en zijt. Wt deſe Fonteyne leydet ghy de Beecxkens van uwe andere deughden/barmhertigheyd/ſachtſinnigheyd/ ghemeenſaemheyd/matigheyd ende weldadigheyd: Dit is eyndelic dē waren ende gheduyrighen luſt tot de ghemeene welvaert/ om de welcke u de Rijcken vanden onſtervelicken GOD gegeven ende uytghedeelt zijn: ghemerckt dat de Onderdanen niet om uwen 't wille gheſchapen ende geboren en zijn/om u te dienen:maer ghy zijt om der Onderdanen wille gheſtelt/op dat ghy voor de ſelve ſoudet willen ſorghe draghen/ de ſelve voorderlic zijn/de ſelve met uw' aenſien/deucht/ende voorſichtigheyd/ſoudet bedeckē/ bevrijden. Alſoo dan aen die twee deughden alle de wetenſchap van het heerſchen/aller Vorſten grootheyd ende moghentheyd/aller Burgeren geluckſaligheyd/belanght:ende dat diē Vorſt die de ſelve verſwijnt ende veracht/een ſwack eñ oncrachtigh Rijcke beſit/eñ inder daed eenē Tyran is/ wiēs wille ende wrevelmoed niemant en moet gehoorſamē/ ſo verſtaet ghy lichtelijck/ Aldermaghtighſte ende Doorluchtighſte Vorſtē van Kerſtenrijck, waer voor dat wy Philippum, Coningh van Spaengien/ moeten houden. Ende alſoo de Heeren Staten der vereenighde Landen zijn ghewelt doende ende ongherechtigh Rijcke wederſtaen/ſo hebbe ick voorgenomen van het recht van die Oorloge een weynich met u te ſpreken/ende van u met eenen te begeeren dat ghy als goede ende gherechtighe Middelaers alle verborgenen haet/quaed vermoeden/ende ſpdraghende beweginghen afgeleydt hebbende/de ſake met een gerechtigh/rond/ende ſuyver gemoed [uyt het gene dat ick/met eene ware ende corte vertellinghe ende Hiſtorie vande dinghen die vā des Coninghs Philippi tijt af door ſijne wrevelmoedige ende ongerechtighe heerſchinghe gheſchiet zijn/ſal ſegghen] wilt kennen ende oordeelen. Als ick voorneme u dat te kennen te gheven/ſo doet den overvloed der dinghen my arm van raedt ende conſte zijn/ſoo dat ick niet en weet wat ſchickinghe ende middel ick voornemelick moet houden ende volghen: Ick ſie dat ick ſal moeten handelen als de Schilders/die op eē cleyn Tafereel eene groote menighte van menſchen willen ſchilderen: want ghelijck ſy vande ſommighe maer het aengheſicht/ vande andere maer den top/of bovenſte des hoofds vertoonen/ende al het overighe des lichaems decken: ſoo ſal het oock van noode weſen dat ick u van ſoo vele dinghen die in Neder-

landt gheschiet zijn/maer weynigh dinghen voorneme te verhalen de voornemste hooft-stucken ende uytmuntende dinghen cort ende beknoopt achtervolghe: uyt de welcke ghy sult ghewaer worden dat het beghin van onse oorloghe eerst groote ende gherechtighe oorsaecken gehadt heeft / eñ dat die in den voortgangh grooter ende gherechtigher zijn ghewordẽ. Maer ô ghy Doorluchtighe Vorsten, zijt hier teghenwoordigh met goedtgunstighe ooren ende ghemoeden/soo vele alsser onder u is die van over so vele voorledene Eeuwen uwe wettighe ende gheluckighe Rijcken besittet/die het gemeene voordeel ende nutticheyd van uwe Onderdanen soeckẽ/zijt aendachtigh om seer groote ende ghewichtighe dinghen te hooren: want ick belove ende sweere u/met diere ende heylige woordẽ voor den Altaer der Trouwe/ dat ick niet bybringhen en sal dat met de reden selve niet over een en comet. dat ick oock niet en sal segghen dat selfs eenen dweersen vinger breet vã de waerheyd wijcket.

Dien grooten Keyser Carolus hadde de sware moeyelickhedẽ des Rijcks verdreghen/hy hadde het Rijcke schier met ontellijcke Landschappen ende Rijcken vermeerdert/hy hadde oneyndighe ende ongheloovige tochten gedaen: neghen in Duytschland: ses in Spaengien: seven in Italien: tien in Nederland: vier met vrede ende oorloge in Vranckrijc: Hy hadde twee reysen in Africã volbrogt/als hy vande Hooghduytsche oorloge (wiẽs uytcomste doen seer onseker eñ twyfelachtigh scheen te wesen) wilde afstaẽ/ ende sat van ouderdom eñ los zijnde uyt het heerschẽ in Spaengiẽ wijcken/eñ aldaer gerust eñ stil inde grootste eñ ghelucksalighste stilte sijnen seer geluckighen ouderdom wilde overbringen. Also haeft dien aldergrootsten Keyser sich selven/van alle sijne Rijcken ende Lantschappen (of Provintien) onterft eñ vervremt; Aldus is op sijnen sone Philippum al den arbeyd eñ bewint der landsaecken van synen Vader met de erffenisse ghecomen: Den welcken hy dicwils te voren [maer doen aldermeest/(doẽ hy als ick geseydt hebbe) sich voor de lestemael bereyde om uyt Nederlandt naer Spaengien/ als uyt dit leven te scheyden] vermaent heeft (ghelijck alle goede Vorsten gemeenlick sonderlinghe besorght zijn voor dẽ wille/deught/sorge ende gunste des genẽ die haer in hare heerschinge volghet) eñ dat met ernst inde tegenwoordichheyd van den Prince van Orangien eñ den oudẽ Bossu ende andere Edellieden. Hy heeft hem vermaent (segge ick) Dat hy bovẽ andere sijne Rijckẽ sonderlinge sorge te wercke stellen soude voor dese Nederlandsche Provintien: Hy soude gedachtigh wesẽ/dat dit volc met geene strenge eñ wreede heerschinghe ghewent en was geheerscht te worden/ dat het eenen grouwel van alle strengitheyd/opgeblasentheyd ende wrevelmoedigheyd der Spaengiaerdẽ heeft/dat sy seer gheneghen zijn tot hare Vryheyd ende Wetten: op welcke dinghen soo synen sone Philippus gheen acht en name / ende daer toe pooghde/dat hy met alle goedwillicheyd/ende als het billic was/ met gerechtigh onderhouden sijner Wetten dit volck niet en onderhielt/ dat den tijdt soude comen dat sijne heerschinghe in Nederlandt soude smacken. Dien goeden Vader des Vaderlandts/ende nochtans aldermaghtigsten Keyser / was ghedachtigh dat hy van sijne Nederlanderen met raedt ende daedt seer ghetrouwelijck in soo vele wederspoeden hadde gheholpen gheweest:

Hy wist wel/als hy de gedachtenisse aller tijdẽ overleyde/dat de heerschin-
ge van al de Coningen ende Vorsten van Spaengien altijd seer streng/hoo-
veerdigh ende wreet/niet alleen tegen hare Onderdanen/maer oock teghen
alle volckeren gheweest hadde/ende dat alreede in der Spaengiaerden ghe-
moedt eenen aengheborenen ende verouwerden haet op de Nederlanderen
ingeplant was/den welcken dickwils opentlick ten voorschijne was geco-
men: Hy nam oock sijn ooghemerck daer op / dat sijnen Sone Philippus in
Spaengien was gheboren ende opgetoghen/ eñ dat hy aldaer met de Melc
sijner Voedsteren dese groote gebreken des gemoedes eñ der zeden inghe-
soghen hadde/ende de selve toestont ende met voordacht naer volghde / eñ
dat hy in sijne zeden eenen Spaengiaert ghelijck was: soo dat hy niet dan
Spaensch en conde spreken/ende allcenlick van Spaengiaerden wilde ge-
dient wesen/Ghelijck dan het eene stockxken door menschen toedoen gebo-
gen ende gecromt wort/het andere alsoo gewassẽ is/so heeft Philippus van
sijne gheboorte ende opvoedinghe vele ghebreken die sulcke Vorsten niet
en betamen/gehadt ende ghehouden. Want doen de Keyser eerst het Neder-
land verlaten hadde/so heeft Philippus terstont de heylsame ende seer voor-
sichtighe raden sijnes goeden Vaders verlaten: Ende gelijck door het licht
der Sonne het licht eener Keersse verduystert wort/gelijck een droppel pe-
kel vernietight wort door de grootheyd van de woeste ende vlacke Zee die
Asien van Kerstenrijck scheydet/soo zijn alle de uytnemende vermaningen
die de Keyser/als met de stemme van eene stervende Swane / sijnen Sone
vertreckende heeft voorghesongen / verswolghen van die over groote ende
woeste afgrondẽ vande Spaensche eergiericheyd ende haet die sy ons volc
toedroeghen: De welcke soo geheel het ghemoed van Philippus ende aller
Spaengiaerden besaten/dat sy niet en wilden dat de Nederlanderen de ge-
rechtighe ende vaderlicke Wetten souden ghehoorsamen/maer dat sy hare
wrevelmoed met de andere volcken van Indien/Italien ende Arragonien
souden dienen. Waer uyt ghy verstaet (het welcke ghy selve van die tijdt af
dat Philippus over sijne Rijcken heeft begost te heerschẽ tot u groote schade
ende hinder dicwils zijt ghewaer geworden) dat sijne opgeblasentheyd eñ
eergiericheydt onverdraghelick ende ongelovelick zijn/dat hy over al met
sonderlinge begeerte/met alle sijne rijckdommen ende gewelt/ eene onwet-
tighe maght ende middel om heerschen soeckt te vercrijghen. De oorloge in
Vranckrijck die de Keyser door bestand hadde onderlaten/heeft de Coning
Philippus vernieuwt: ende alsoo hy tot de selve vande Staten van Neder-
landt bysondere schattinghen begeerde/soo is hem het selve seer geern ende
met overeenstemminghe van alle de Staten toeghelaten: hoewel dat sy te
voren (als ghesepdt is) den Keyser met ghelde in soo vele oorloghen by ge-
staen hadden. Want alsoo/naer het ghebruyck ende ghewente haerer Voor-
ouderen alle de Staten by een vergadert waren/ende de stemme van elcken
Staedt ghevraeght wiert (want sulcke dingen en moghten sonder gemeene
verwillinghe/de verwillinghe sonder voorgehoudene Staet-vergaderin-
ghen/niet gheschieden) daer wordt besloten dat men den Coningh Philippo
door den tijdt van neghen jaren eene groote somme gelds soude opbringen:
Dat wierdt Subsidium Novennale, of Neghenjarighe bystandt ghenaemt het

welcke

welcke tot die oorloghe wel seer dienstigh was; maer veel meer die vermaerde ende veel-jarighe cloeckheydt der Nederlandtsche Helden/ met de welcke sy/soo in andere oorloghen als in dese/ soo vele te weghe ghebraght hebben/ dat Philippus, den aldermachtichsten Coningh van Vranckrijck door twee voorspoedighe sturmen/verwonnen ende veldvluchtigh zijnde/ende daer naer vrede begheerende/ sulcke wetten ende conditien voorghescreven ende afgheepscht heeft/die tot sijne sonderlinghe eere ende uytnemende voordeel waren streckende. Seker alle menschen/ maer voornemelick de verwonnene Francoysen ende misgunnende Spaengiaerden/ hebben den lof deser victorie/of zeghe/de cloeckheydt ende vroomheydt der Nederlanden toegheschreven. Ende die eenighe saecke was doen van sulcken ghewichte/ dat soo de Coningh Philippus door soo vele weldaden aen sijnen Vader ende aen hem ghedaen tot goedwillicheyd niet en hadde connen beweeght worden [voor al het uytnemende ghetuyghenisse vande Coninginne van Hungarien daer by comende/de welcke uyt het gouvernement der Nederlanden scheydende/ den Coningh verseckerde dat hem de ghetrouwigheydt ende cloeckheydt der Nederlanderen meer dan genoegh bekent was/in de welcke de Keyser ende den Coningh sonderlinghe ghehouden waren] soo hadde hy nochtans door dese ghelijcksinnighe overeenstemminghe/door dese trouwe/door dese cloeckheyd/ der voornaemste/tot haere liefde ende goedwilligheydt behooren ontsteken te worden. Maer Philippus heeft dese ghetuyghenissen in den windt gheslagen/ ende de weldaden ende vrome daden der Nederlanderen veracht. Wat segghe ick veracht? Hy heeft die oock met den uytersten haet ende over wreede daden vergolden. Want als den vrede in Vranckrijck ghemaeckt was/ soo scheen hy qualick te nemen dat de Staten een weynigh te voren/in het besluyten van de neghenjaerighe bystand/niet terstondt/ als hy maer den mondt op en dede/ so haest als het hem maer en gheliefde/de heele schat-camer hem niet en openden/ende alle den schat voor hem niet terstondt uyt en stortten/ dat zy zijn bevel niet op den staenden voet en zijn ghehoorsaem gheweest; maer dat sy eerst naar de wyse ende Wet/ de Staten by een vergaedert hebben/ ende eenen Landtsdagh ghehouden hebbende/ raedt daer op hielden/ op dat de saecke met ghemeene verwillinghe soude toeghestaen worden/ ende datmen moght bestellen wat lieden datmen voornemelick al dit gheldt soude in handen geven/ende hoe dat het tot dienst des Conings alderbequaemst soude moghen uytghedeylt worden. Om dese oorsaecke heeft hy (die de vryheydt verdruct/ende de vaderlicke wetten onghetrocken hebbende/ het rijck alleen/ dat is loutere tyrannie of wreede heerschinghe ghesocht heeft) het opbringhen van dit geldt niet voor eene weldaed/ maer voor Crimen læsæ Majestatis gheoordeelt/ende heeft eene quade ooghe op de Staten ghehadt/ als vyanden ende wederspanninghe sijnes Rijcks of heerschinghe. Want dit is voor Philippo ende alle Spaengiaerden wettighe oorsaecke ghenoegh gheweest/ om haer der Nederlanderen vyandt beginnen te verclaren/ende op hare Wetten/ Vryheyd ende Privilegien ghewelt te doen. Dit weten wy is het ghebruyck van alle Tyrannen/ dat sy de alderminste oorsaecke soecken ende naerjagen/ ende de selve met eenighen schijn van recht becleeden/ om de Wetten der Onderdanen om te trecken/ ende onder den voet te bringhen. So heeft eertijdts

den

den Sone van Sextus Tarquinius, in de Stadt van de Gabij het opper gebied besittende/ al den Raedt door bedrogh ende valsche beschuldinghen ghedoodet ende ghebannen/ op dat hy door dien middel de Stadt onder de Tyrannie sijnes Vaders soude bringhen: Wy vinden oock van Iulio Cæsare ghe-schreven/ dat hy sich teghen de Wetten ende Vryheyd in de gheduyrige heerschinghe willende dringhen/ al de ghene die zijn doen wederstonden met eene waerschijnighe oorsaecke/ of door bedeckte bedrogh-weghen/ uyt den weghe heeft gheholpen: De Spaengiaerden zijn oock uyt dese haven van gherechtighe clachten ende beschuldinghen tot een wreet/ eenigh/ ende opper-ghebied/ over de Nederlanderen seer langhe van haer bedocht/ met volle zeylen ghevaren. Ende seker daer en ontbraken geene inlandsche/ die met rieme dit Schip van de alder verdorvenste raden tot de Spaensche Tyrannie roeyden: want daer was eenen of twee vanden Adel/ onweerdigh sijnes gheslachts/ onweerdigh sijnes Vaderlands/ die niet en conde betalen/ ende docht dat hy niet vast staende en soude connen blijvẽ/ sonder den stand der gemeene regieringe om te stooten/ onder de welcke dien grooten geld-pachter Barlemont het hoofd op stack/ ende braeckte uyt sijnen doodelicken mondt alderhande boose raden in den schoot des Coninghs: waer door het ghemoed aller Spaengiaerden tot meerder gheweld/ bedrogh/ ende boose stucken opgheroeyd wierd. Want de saecke was selfs soo verre gecomen/ dat de Coningh van meyninghe was den Grave van Lalain ende alle de Staten/ seer voorsichtighe mannen/ ende eenighe voorstanders van onse Republijcke ende Staet [die mannen (segghe ick) die weynigh tijdts daer te voren soo veel weldaden aen hem te coste hadden ghel[e]ydt/ ende haer leven inde waeghschale ghesett hadden voor sijn welvaert ende Rijcke] om te bringhen. Wat wreetheyt is oyt grooter gheweest dan dese. Wat sonde [misdaedt/ ghebreck] der ondanckbaerheydt is oyt meerder gheweest dan het verhaelde? Maer hoort hier en boven/ Vorsten, wat licentie (toelatinghe) ende eyghen lust/ Philippus voor sijne voorghenomene reyse in Spaengien heeft aen sich ghenomen. Hy begeert dat sy Soldaten in haere voorneemste Steden soude inlaten/ ende de selve van hare eyghene middelen maend-gheld gheven; ende dat alle Onderdanen ende Burgeren de wapenen souden afleggen: Sy en weygheren het ghebodt haeres Overheers niet/ maer begeeren dat sy ingheborene/ ende gheene Spaensche Crijghsleden souden moghen aenneme: De Coningh houdt aen/ hy wil met alle cracht dat men Spaengiaerden aenneme/ als op de welck hy den grondt van zijn wreet Rijcke veste; hy ghebiedet haer dat sy de wacht ende bewaernisse van de voorneemste Kasteelẽ eñ Stercten der Provincien souden inhouden: de welcke oock die helsche rasernijen van haere vyandschap ende ingheplanten haet/ niet en bedwonghen van het verongelijcken ende vermoorden der Nederlanderen/ maer hebben die terstondt naer Antwerpen/ Utrecht/ Camerijck (alle hoofdsteden) uytghelaten. Daerenboven [het welcke gantsch teghen onse Wetten strijdt/ ende seer dienstigh was om zijn ghewelt-doende ende onwettigh Rijcke te vesten] heeft Philippus eenighe Spaensche Raedts heeren by de Staten vervoeght/ ende heeft sulcke daer toe vercoren die tot bedriegherien/ ongherechtigheden/ ende Tyrannie (of wreede heerschinghe) van natueren bequaem ende gheschickt waren: te weten/ den Grave van Feras, Vergas ende

Eras.: die al den wille/heerschinghe/ ende raedt vanden Coningh Philippus in haere burst souden hebben: voor de welcke hy wilde dat de Staten souden swichten/ende dat sy niet en souden doen dat die groote Catones niet goed en vonden. Als nu by haer het opperste beleyd van alle Landsaecken was/ soo moesten onse lieden [wijse Vaderland-lievende ende het ghemeene beste soeckende Mannen] als schaduwen swerven (waren een o int Cijfer) wierden voor steenen beelden ghehouden: Sy en hadden vande heerschinghe niet anders dan den blooten name/ ende en conden noch en moghten niet uytvoeren dat tot het ghemeene beste diende. Doen begon onse Vryheyd ende leven onseker ende te coope te wesen: want het is so in der waerheyd/ Vorsten/ de Coningh Philippus ende de Spaengiaerdẽ/ welcker dienst hy tot zijn onwettigh Rijck ghebruyckte/hebben alle daer toe ghearbeydet om/ghelijck eertijds die oude Romeynen door de Decemviros, of tien mannen / van de Griecken het onderhoud vande nieuwe Wet der twaelf tafelen (soo sy die naemden) ghevoordert hebben; dat wy oock soo/ onse Vryheyd verachtende ende verwerpende/door dese overwreede drie mannen/ eene nieuwe heerschinghe/ ende de alderhooveerdighste Wetten souden begeeren van desen Spaenschen Raedt: uyt welcker ghetal dese Raedtsheeren/die ick ghenaemt hebbe/ oock voortgecomen waren: Ende als ghy nu siet/Vorsten, dat sy op de authoriteyt van haren Coningh Philippus alle Volckeren des aerdrijcks willen Wetten ende Gheboden geven/soo hebben sy het selve jock der dienstbaerheyd op den rugghe der Nederlanderen willen laden: met dat last der alderwreetste heerschinghe hebben sy de wel-bestelde Republijcke geheel willen omstooten ende onderdrucken / op dat zy haer eygen goedtdencken/licentie/ ende wrevelmoedt in stede van onse Wetten souden moghen ghebruycken. Dat was het/ dat sy volle ende gheheele ghehoorsaemheyt naemden: maer wy sullen't veel beter Tyrannie noemen: dat is/Eene geweld-doende heerschinghe/ die met de goede Wetten eñ zeden strijdet: met de welcke al over veel jaren die van Indië/ Sicilien/Napels/, Calabrien/ Milanen/ Arragonien ende Portugal / onderdruckt ende benouwt worden. De Spaengiaerd en laet geene van dese Landen naer de eyghene Wetten van hare Republijcke leven; maer haer worden uyt Spaengien/als uyt de stadt Roome/Viceroys/Gouverneurs/Legaten ende Raedtsheeren ghesonden / dat al Spaengiaerden zijn. Waerom moghen sy dit soo doen? Om dat de weerdigheyd eñ Majesteyt vande Spaensche Monarchie (die sy haer ingebeeldet hebben) sulcks voordert. Dat schrijvet haer de seer ghewichtighe Axioma ende Disciplijne vande Stoici voor: de welcke sy niet door leeringhe of studeren / maer van hare eygene natuere ende verstandt schijnen opghesopen ende van nieus opghehaelt te hebben: te weten/ Dat sy alle Volckeren der Aerden voor knechten/voor haere Dienaers/ voor domme/sotte/oneerlicke/ ellendighe beesten: haer selven daerenteghen voor Coninghen/alleen-wijse/alleen-rijcke/alleen-ghelucksalighe/ende alleen menschen houden ende uytgeven: Onder de welcke Pihlippus als eenen Chrysippus, de Galerie (of wandel-plaetsen van dese wijnbrauwige Philosophen) schijnt te ondersteunen ende staende te houden. Maer sy segghen hier tegen/ dat sy daer toe gherechtight zijnde/met recht der wapenen over die uytheemsche Volckeren heerschen / ghemerckt dat het voor goedt aenghenomen is/

door

door het recht der Volckeren/ende ghebruyck/dat de verwinners de verwonne Wetten naer haer welghevallen stellen. Soomen dat moet aennemen/ Vorsten, [ghelijck men seker moet/als zijnde een out ghebruyck by alle Volckeren] waerom schrijven haer sich de Spaengiaerden sulck recht in Nederland toe/aenghesien dat het Landt Philippo door erffenisse toecomt/ende niet met wapenen/met ghewelt/of met die Spaensche bedrieghereien en is vercreghen? Maer den Tyran heeft liever ghehadt/alle dinghen dat onder dat boven te keeren: met oorloghe/ met brandt/ met vermenginghe alles te verwoesten/en den Hemel met de Aerde te minghen/ van de Privilegien vande Voorouderen afcomende (de welcke hy nochtans by inghebooren/ dierbaerder dan haer eyghen bloedt ende leven sagh zijn) de Nederlanderen te laten. Daerom heeft hy ghemeynt dat hy desen wegh moest ingaen: Voor eerst dat hy de selve als vyanden met de wapenen soude aentasten/ daer naer haer vaderlick recht soude beneme/en dat hy selve Verwinner/ de verwonnene nieuwe taffelen ende nieuwe wetten soude geven. Duc d'Alba en heeft dat eertijds niet ghelooghent: de welcke de inlandsche oorloghe alreede ghestilt zijnde/ende hy vele steden met over wreede oorloghe ontweldight hebbende/ soo heeft hy geseydt/ ende sich openbaerlic beroemt: Dat de Coningh niet meer het Recht van eene Prince/of Vorst/maer van eenen Verwinner in Nederland en hadde. Daerom en heeft hy oock niet anders/ dan of het alreede over langhe volbroght ghewreest hadde/sijne wreede heerschinghe te wercke ghestelt/ de alder onghe-rechtighste Wetten gheghheven/ het leven ende goedt van de alderbeste ende cloeckste Burgers verbeurt gemaeckt/ het goed met openbaren uytroep vercoopende/het lichaem den Beul overleverende. Hoe? heeft oyt eenighe Tyran/of eenighe vyandt/ sulcks aenghevanghen? Heeft Gelo of Hiero van Sicilien sulcks ghedaen? Of oock den Pisistratus, sone van Hippocrates? Wy lesen van de selve/dat hoewel zy met ghewelt ende teghen de Wetten het rijcke vercreghen hadden/ dat zy nochtans zedighlick ende naer de Wetten van het vercreghene Landt gheheerschet hebben: ende hebben over sulcks door haere heerschinghe de Republijcke van Sicilien beter ende gheluckigher ghemaeckt. Wat sal ick oock van Lydiades den Tyran seggen: de welcke so hy in de Stadt van Megalopolis vander Tyrannen ongherechtigheyd ende wreetheyd eenen grouwel hadde/heeft de selve haere vorighe Wetten weder ghegeven/ ende daer naer met den ghemeenen vyandt cloeckelick vechtende/ is hy voor haere welvaerd in den crijgh verslaghen. Als de Romeynen oock eene Provincie met haere wapenen aen haer ghetrocken hadden/ soo heerschten sy over de selve met volcomene zedigheyd/ statigheyd/ voorsichtigheyd ende gherechtigheyd. Maer ghy/Philippe, en onthoudet u niet van ongherechtigheden/van gewelt/van onse doodt/ ende van den ondergangh van onse Wetten: daer wy nochtans niet door oorloghe/ niet door Tyrannie/ maer door wettighe erffenisse ende recht des huwelicks in u besit zijn ghecomen. Daerom soo ghy het recht van eenen Tyran willet te wercke stellen/ Philippe, doet dat in Italien/dat al over langhe door oorloghs recht u gehoorsaemt; Wilt ghy voor Coningh ghehouden worden/ zijt Coningh in Spaengien/ of veel eer te Jerusalem. Maer wilt ghy eenen Monarck zijn [waer af uwe spaensche Waerseggherss u al over langhe goede voorsegginghe ghedaen hebben]

zijt het waer ghy uwe oorlooghsche brandstokinghen onder sult minghen/ soo ghy eenen grooten Dominator, of heerscher wilt wesen / zijt het in Asia, zijt het in Africa, want / wat ons aengaet / wy en kennen die alderhoovеerdighste name van u rijcke niet; noch wy en nemen die alder ongherechtighste Wetten in onse vrye regeringhe niet aen. Wy en hebben gantsch gheene ghemeensaemheyd met de Tyrannen: maer zijn ten uytersten van de selve verbrent ende afghesondert: Wy hebben eenen Hertoghe ende Vorst / ende dien wettelick / met de aldergerechtighste palen der Wetten bepalet. Ghy hebt oock ghesworen dat ghy sulck eenen waert / ende altijdt soudet wesen / doen ghy met uytnemende blydschap ende hope van eenen yeghelijcken uwe blijde incomste in onse steden hebt ghedaen: als ghy in onse steden tot groote vreught ende goede hope van eenen yeghelijcken zijt ghecomen: als u eenen yegelicken met de hooghste eere ende dienstwilligheydt aennam ende omhelsde: Doen hebt ghy u / naer de wyse / voor al het volck op de alderheylighste Evangelien niet eenen heylighen Eedt verbonden / dat ghy de rechten der Voor-ouderen voor goedt soudet houden / ende dat ghy niet eene van die Wetten soudet veranderen. Doch op dat ick niet sonder oorsaecke onse Vryheydt soo dickwils en schijne te noemen / ende soo dickwils daer af te spreecken / sal ick segghen wat onse Vryheyd is / ende wat sy begheeret. Want ick gheloove / Alderdoorluchtighste ende Maghtighste Vorsten, dat Philippus de ghedachtenisse derselve al over langhe uyt den sinne ghestelt heeft / ende dat hy wel meynt dat sy het teycken van de Hoere Tanegrea is [het welcke Clodius, boose Roomsche Burghers syne Vryheydt naemde] ende dat hy ende syne Spaengiaerden niet alleenlijcken het beeld vande licentie of toelatinghe en hebben: maer de selve al te samen / als de Goddinne ende Venus van haere begeerlickheden eeren. Doch ick houde dat in het Recht / Wetten / gherechtigheydt / ghewoonte ende seden van onse Vooroudereu onse Vryheyd bestaet. Ick sal het segghen / soo het u believt / ende sal haer eenighe van de selve inden sin bringhen / op dat ghy / Vorsten, mooght weten wat het voor Rechten zijn / voor de welcke wy (als voor al ons welvaren) vechten / sonder eenigh gheslachte van doodt te vreesen.

Nederlandtsche Vorsten.

I.

Niemandt moeten sy teghen de VVetten der Steden, of openbare Rechtcamer, in het Recht trecken, ende moeten eenen yegelicken maght gheven om sich met Voorspraken te verdedighen.

II.

Gheenen Vremden of Wtlander en moeten sy openbaere Ampten laten bedienen.

III.

Sy en sullen niemant met de hooghste weerdicheyd ende authoriteyt over de Provincien stellen, die van haer bloed ende [illegible] [illegible] niet en zy.

IV.

Sy en moeten den staet der Republijcke op haere eyghene authoriteyt door uytgheven van Brieven of Placcaten niet veranderen; sy en moeten niet nieuwe in de selve voortbringhen.

V.

Buyten de openbare verwillinghe der Staten en moeten sy gheen e schattingen eysschen; sy moeten haere ordinarische incomsten hebben, ende met de selve moeten zy te vreden wesen.

VI.

Sy en moghen sonder verlof vande Staten der Provintien gheen Crijghsvolck inde Provintien ende Steden brenghen.

VII.

Het geldt en moghen sy sonder toelatinghe der Staten nemmermeer opsetten of afsetten.

VIII.

Eenen ongehoorsamen ende schuldighen Burgher en moghen sy noch met boete, banden, noch slaghen niet bedwinghen, sonder vorigh ondersoeck ende vonnisse des Magistraets.

IX.

Eenen misdadighen hoedanich de misdaet magh wesen, die van den Rechter veroordeelt is, en mogē zy uyt de Provintien tot andere straf-plactsē niet leydē.

X.

De welvaert des volcks zy hare hoochste wet.

XI

Soo eenighen Prince vertrocken is, soo hy met geweld, onrecht, of bedrogh, den staet der Republijcke onrustigh ghemaeckt heeft; Alle de Staten ende Burgheren moeten hem gehoorsaemheyd weygheren, ende sullen vry en ongehouden van haren Eedt wesen: Sy sullen eenen Oversten in sijne plaetse stellen, tot dat hy tot beter sinnen ende sachter regieringhe is ghecomen.

Dit zijn de voornemste Wetten [hoewel dat daer noch andere dierghelijcke Wetten zijn] door de welcke tot nu toe de Nederlandsche Vryheyd veel/ seer/ende lange ghebloeyt hadde. Siet ende aenmerckt nu doch/ Vorsten, wat ick van de gheweldighē ende alderongherechtighste heerschinghe van Philippus gheseydt hebbe/ende noch sal segghen/hoe de selve reghel recht teghen onse Vryheyd/ ende met eenen teghen de gherechtigheyd selve strydet. Het en is niet van noode dat ick met vele bewijsredenen bewijse het ghene dat ick alreede al bewesen hebbe/dat Philippus de wetten van Nederlandt vertreden heeft/ende dat hy heel Nederlandt met louter gheweld soeckt te oversulpen/ aenghesien dat eenen yeghelijcken uyt de afghesworpene Brieven van Alana, Ghesand van Philippus, dat voor ghewis ende seker heeft connen weten; de welcke uyt Vranckrijck aen de Princesse van Parma/ Gouvernante van ☞ Nederland schrijft: Dat het vast ende besloten by sijnen Coningh was alle de Privilegien van Nederland af te schaffen/te besnijden/ ende dat hy de Nederlanders sulck eene Wet sal voorschrijven/ dat anders gheene Wet en gelde/dan die door zijn bevel ende met sijnen raet sy ghegheven. Ende daerom

heeft

heeft hy de Authoriteyt des Pauses te hulpe gheroepen/ op dat de selve hem van het gheloove houden/ synes ghesworens ghelofte/ende van synen hooghen Eedt die hy ghedaen hadde de Nederlandtsche Wetten te onderhouden/soude vrijden/op dat hy daer naer met de winden van dese ydele toelatinghe sich met volle seylen in die zee der Spaenscher Tyrannie gheheel soude mogen begeven/op dat onder den schijn vande Roomsche Religie ende Heylighheydt sulcke wreetheydt ende Tyrannie by de goede Vorsten ende alle Volckeren der aerden soude schuylen. O onversuyghelijcke ongherechticheydt;O al te onvoorsichtighen ende onweerdigen Vorst om te heerschen; Want wat hadde van hem in de heerschinghe onvoorsichtigher of onbedachter connen gheschieden/dan sich van den Eedt die hy syne Onderdaenen ghedaen heeft te willen vrijden Soo onwetende in Landssaecken is Philippus, dat hy niet en verstaet wat eene vaste verbintenisse der ghemoeden/ wille/ ende aller saken/tusschen hem ende zijne Onderdanen/door onderlinghe trouwe eñ eerbiedinghe des Eeds is te weghe ghebraght: Wat de banden der Wet eñ der trouwe zijn/de welcke de Ampten van alle Vorstẽ/ des Raeds ende der Onderdanen/Heeren ende Vasalen/aen een hechten ende binden. Want om de selve oorsaken daer den Vasael van zijn leen om is vervallen/ is den eyghenaer oock met recht vande eyghenschap van het selve versteken: dẽ Vasal en is niet ghehouden hem ghelofte te houden/ noch hem onderdanigh te wesen/ soo hy ghelofte te houden/ende de rechten des Leens/ den Vasael weygherr. Domitius,den Orateur seyde eertijts; VVaerom soude ick u voor eenen Vorst houden aenghesien dat ghy my voor gheenen Raetsheer en houdet? Dien Lucius Crassus seyde seer wel: Soude ick u voor eenen Burghemeester houden, als ghy my voor gheenen Raedtheer en houdet? Waerom en souden wy oock niet eensteminigh segghen; VVy en kennen Philippum voor geenen Coningh, die ons voor sijne Burgeren niet en kent: maer ons voor bysondere ende ghemeene vyanden houdet. Soo strecket Philippum dese trouwloosheydt tot schade/ als hy daer toe trachtet/ dat hy de Staten ontlaste vande ghelofte ende Eedt hem ghedaen;soo dat sy hem niet meer en behoeven voor haren Prince (of Vorst) te houden ende ghehoorsamen/ maer hem met recht als eenen Tyran/als eenen gemeenen Vyand des Vaderlands/ connen verwerpẽ ende verfoeyen. Want ghelijck sommighe lieden door sieckte/of door dommigheyd harer sinnen de lieflijckheyd der spijse niet en smaecken/ soo oock nu sulcke booshevd/ lust ende begeerte om al zijns herten bedencken te wercke te stellen/Philippum ende andere Tyrannen heeft bevanghen/soo en sien noch en bevroeden sy niet wat haer selve in die boose begeerte van die ongherechtighe heerschinge nut of onnut is/ maer worden van de wreetheydt harer natuere tot alderhande boosheden ende strafweerdighe dinghen vervoert ende ghedreven. Maer met wat ghemoedt/met wat wille/met wat beweginghe/ Philippe, hebt ghy soo grooten grouwel van onse Wetten connen crijghen/ soo verre van de selve wijcken/dat ghy om de selve uwe Trouwe ende Gelofte (die alle goede Vorsten heyligh ende onverbrekelijck/jae als den grontsteen aller gerechtigheyd ghewent zijn te bewaren) soo schandelijck soudet schoffieren/ verbreken ende verwerpen? waren sy ongherechtigh? Bestonden zy uyt onbillickheyd? Of verteerden zy eenighsins uwe weerdigheyd eñ Spaensche Majesteyt? Maer/

de Keysers/Coninghen/ Princen uwe Voorouders [ongheeloofbelt voor ti in weerdigheyd hares Rijcks/in lof/ in glantz ende uytnementheydt haerer daden te stellen ende rekenen] die hebben die haer selven ghemaeckt/ en voorgheschreven/ende soo voorgheschreven/dat sy gherechtigh ende eenen goeden Vorst betamende waren: met de welcke de ghemeene welvaert der Nederlanderen ondersteunt ende ghevest maght zijn; de gheluckssaligheyd ende langduyrigheyd van onse Republijcke gheschickt ende ghegrondt soude moghen blijven: om de selve te maken heeft dien grootmoghenden Keyser/ uwen Vader/ende alle uwe Voorouders meer vlijt/ neerstigheyd / sorghe/ cloeckheydt ende wackerheydt te wercke ghestelt/ dan ghy/Philippe, om de selve om te stooten ende om de heele Republijcke te verderven met uwe Tyrannye ende ghewelt ghedaen hebt. Want die goede Vorsten verstonden wel [het welcke ghy ende alle Tyrannen ghewent zijt te loochenen ende wederstaen] Dat het eyghene Ampt van goede Vorsten is/altijd ghedachtigh te wesen/ niet alleene wat haer toevertrouwt is; maer oock hoe verre dat het haer toevertrouwt is; Sy zijn steeds indachtich dat sy den persoon van de heele Republijcque vertoonen/ ende dat sy de weerdigheydt ende welvaert der selve behooren staende te houden; De Wetten in cracht houden/ de Rechten voorstaen: ende op die uytnemende ende gantsch Coninglicke reden vande Coningh Theodades te dencken/ die seyde: Als wy alle dinghen vermoghen, soo ghelooven wy dat ons slechs de lovelijcke dinghen gheoorloft zijn. Daerom schreef Antigonus de derde Coningh van Macedonien aen sijne Steden; Dat soo hy messchien met Brieven of Placcaten wat ghebodt of vercondighde dat met hare Wetten scheen te strijden/ dat sy hem daer in niet en souden gehoorsamen; maer souden haer laten voorstaen/dat hy door eenighe onwetenheyd ende dwalinghe ghemist hadde. Seker dit was eenen grooten ende uytnemenden Coningh. De selve als hy by ghevalle eenen hoorde segghen; Dat alle dinghen sonder eenigh onderscheydden Coninghen eerlijck ende welvoegende waren, so heeft hy soo wel heerlic als voorsichtelick daer by ghevoeght? Iae de Coningen der Barbaren: maer ons zijn de eerlicke dinghen alleen eerlick, ende de gherechtighe dingen alleen gerechtigh. Diesgelijcks Themistocles van Simonide versocht zijnde/dat hy tot sijnen voordeele in het gherechte een ongherechtigh vonnisse soude gheven: heeft geantwoordet; Ghy en soudet gheenen goeden Poët wesen soo ghy de mate in het dichten te buyten ghinght: soo en soude ick oock geenen goeden Vorst wesen, soo ick yet teghen de VVetten besloot. Siet ghy u selven nu wel/ Philippe, in dusdanighe daden ende in alle de dinghen die van u ghedaen zijn/van de Heydenen ende Wereldsche Coninghen overtuyghen: daer ghy nochtans voor Coningh/ ende dat noch Catholijck Coningh/wilt gehouden wesen? Siet ghy wel dat ghy van sulcke ghetuyghen overwonnen wordt/ die door de natuere geleydt wierden om de gherechtigheyd ende rechtveerdicheyd te onderhouden? Siet ghy wel dat ghy met het ghetuyghenisse van eenen yeghelicken ghedwonghen wordt te bekennen dat ghy naer de Tyrannie ghetrachtet hebt/ ende noch trachtet? Ende op dat ick tot andere dinghen nu voortvare/ so en moet ick dit bewijs van sijne Tyrannie niet vergeten: dat Philippus van dien tijdt af dat hy eerst

over Nederland de regieringhe heeft begost te hebben / ghewilt heeft dat de vergaderinghe der Staten in vremde Landen souden gheschieden; Dat hy de Raedtsheeren dickwils de bycomste verboden / verstropt ende belet heeft / als sy van het ghemeene beste / als de wijse van doen is / inde Staet vergaderinghen wilden handelen. Want dien Raedt is tot eenen voorvechter van de Wetten / bewaerder / opsiender / ende voorstaender der Republijcke / of ghemeyne saecke ghestelt / de haven ende toevlucht der verdruckte. De ghene die dat last opgheleydt was / Dat hy soude toesien dat de Republijcke onbeschadight blijve / dien en heeft Philippus inde vergaderinghe niet willen laten comen; Hy heeft besloten dat hy anderen raedt moest nemen / dat hy met dien Raedt sijne raedt ende tyrannie niet en conde uytvoeren. Want hy hadde dat van Tarquino Superbo gheleert / die in het Roomsche Rijck dese wijse ende gewente (vande Voorouders naergelaten) van alle dinghen met den Raedt te overlegghen / gheheel wegh ghenomen heeft / ende bediende de ghemeente met den raedt sijnes ghesins: Ende naer hem Iulius Cæsar, die de Republijcke verdruckt zijnde / sich selven eeuwigh Dictator, of Præsident, ghemaeckt heeft / de vergaderinghen verboden / die Augustus daer nae de Republijcke tot vrede ende stilte ghebraght zijnde / weder in haer gheheele heeft ghestelt. De selve heeft Nero dien beruchten Tyran in het beghin sijns Rijcks wederom verboden. Want Philippus en heeft niet alleen de t'samencomsten ende byeenroepinghe der Staten: maer oock der Edele ende Burgheren Colegien / Vergaderinghen / byeencomsten / ende societeyten / ghehatet / verstoort / ende ghescheyden / daer hy van alle goede Wetten ende seden: maer voor al van het statighe Ampt der Staten als eenen goeden Vader ende ghetrouwen Momboor behoorde te wesen. Daerom soo ick / Vorsten, voortvaere in het vertellen van de saecken die van Philippo seer schadelick in Nederlandt ghedaen zijn / ghy sult openbaerlick sien dat hy de alderongherechtighste ende onverdraghelickste regieringhe ghesocht heeft / ende dat hy tot sulck voornemen ghedreven is gheweest door zijn eerghierigh ghemoedt / ende door den uytersten haet teghen de Nederlanders. Ick weet wel dat ick van dinghen spreecke die over al berucht zijn / ende van alle menschen vertelt worden / ende dat die dinghen daer ick af vermelde / yeder meer bekendt zijn dan mijn ghemoedt can bedencken / of mijne tonghe uytspreecken. Ick sal nochtans bysondere saecken te kennen gheven / hoewel dat mijne uytsprake uwe wetenschap gheensins en sal connen ghenoegh doen. Want my en dunckt niet dat oyt op der aerden van booser ende snooder stuck ghehoort is / dan dit stuck van Philippus gheweest is / als hy de edelste vande Staten niet alleene en heeft gesocht te scheyden eñ verstropē; maer oock te dooden ende vermoorden: Ende dat op dien tijdt als sy hem (als ick gheseydt hebbe) de neghenjarighe bystand met sonderlinge weldaed / maer met meerder dienstwilligheydt / opghebraght hadden: Dan oock als hy eerst in eenen heymelijcken Raedt besloten hadde al de Nederlanders gantsch uyt te roepen / die by hem ende sijne ongherechtighe ondersoeckers voordacht waren gheworden van Religie verandert te zijne.

Want / op dat ick dat met swijghen niet voorby en gae / eer Philippus de Staten van rebellie / wederspannigheydt / eñ Crimen læse Majestatis beschul-

dighe

dight hadde/ heeft Duc d'Alba, doenmen van den Franschen Vrede handelde/ Henrick den tweeden Coningh van Vranckrijck verclaert / dat Philippi voornemen was niet alleenlick om de Edelste ende voortreffelickste mannen/ maer oock alle de Onderdanen om te bringẽ/ die voordacht waren vande Gereformeerde ende ghesuyverde Religie. Philippus wilde soo veel duysent menschen vermoordẽ/ ende als onnoosele Lammekens slachten / die hem noyt een onbillick woord ghegeven en hadden: jae die altijd sijn bevel met sonderlinghe goedwilligheyd ende dienstbaerheyd seer geeren ghehoorsaemt hadden : over de welcke hy qualick een jaer naer het vertreck vanden Keyser hadde begost te staen ende te heerschen: soo dat indien hy van dien tijdt af/ eñ volgende dat wreet begintsel/ den loop van sijne tyrannie hadde mogen uytloopen/ wy souden al over langhe in ons bloedt begraven ende versticket gheweest hebben. Wie is onder u/ Vorsten, die van de waerheydt deser saecke twyvelt / aenghesien dat de Coningh van Vranckrijck/ die ick terstont ghenaemt hebbe / sich niet en heeft ontsien de Prince van Orangien [doen hy met andere Vorsten doende was om den Vrede van Passavien voor den Coningh Philippus te maken] te verwittighen / dat sulck een overboos stuck in Philippi godeloose raden was voorghenomen. Maer en denckt niet/ Vorsten, dat Philippus sulcx om de Religie voorgenomen heeft: Dat was zijne religie/ dat hy sonde maecte eenighe mensche in het leven te sien/ die alle zijne raden / al zijn voornemen/ niet voor suycker op en at/ niet voor goed en hieldt. Dat liet zijne Religie toe/ daer en maeckte hy geene sonde af / soo veel duysenden onnoosele Burgheren te vermoorden / op dat met eenen al de Edele ende voorneemste van Nederland souden omghebraght worden. Daer en maeckte hy gheen sonde af/ in de oorloghe der Maranen hondert Coopleden van Granaten vast te setten/ eñ des nachts door oploop de selve al te samen de kele af te snijden ende te vermoorden: Niet om dat sy voordacht waren van gesintheyd: (want sy hadden altijdt Roomsch Catholijck gheweest) maer om haer geldt ende groote rijckdommen: want die onder de selve minst van vermoghen was / die was wel vijftich duysent Ducaten rijck: welckẽ schat Philippus terstont gewesen heeft in sijne schat-camer ende geldtkiste ghebraght te worden.

Ende dit zy van Philippo selve / als het hoofd ende Bou-meester van onse qualen cortelick ghesegdt: Laet ons nu tot die tijden comen die ghevolght zijn/ naer dat hy uyt Nederlandt in Spaengien is vertrocken. O dit zijn droeve ende door veel jammeren doodelicke tijden! Tijden welcker ghedachtenisse yder goedt Patriot ende Vaderlander / eenen schrick op het lijf doet crijghen. O is dat niet eene ellendighe saecke/ dat de Spaengiaerden/ Maranen ende halve Maranen/ soo veel rechts (of veel eer ghewelds) over ons ghehadt hebben / dat niet teghenstaende dat wy bereydt waren onse middelen/ welvaert/ Vrouwen/ kinderẽ/ eñ leven voor den opperstẽ algoeden GODT/ ende voor onse Coningh te laten / dat wy (segghe ick) soo schielijck voor Rebelle/ wederspannighe/ godeloose/ ende Ketters verclaert worden: Ende naer veel terginghen/ hitsinghen ende onrechten/ niet van eenen Kampvechter/ noch met eenen stoot ter aerden gheworpen worden: maer met vele wonden ghequetst zijnde/ hebben wy qualick onse ziele onder die schadelijcke vyanden connen af bidden ende behouden. Laet ons nu doch eens die Kampvechters

connen

verbolghens sien [naer dat ons het verbolgh des tijts de selve sal vertoonen] die Philippus tot Overheeren van Nederlandt uyt sijn Spaengien heeft ghesonden/ niet om dat sy ons heelsame wondhelpselē souden wesen! maer op dat sy als bytende Corrosyven wt dien winckel alles bedroghs ende aller boosheyd/ de selve noch meer souden opbyten ende grooter maecken. Nu soo dat waer is dat de Politycke segghen/ dat men de natuere ende gheneghentheydt vande Vorst wt den aerdt ende seden van syne vrienden/ ende de ghene die hy tot sijnen raedt ende dienst gebruyckt/ kennet; Laet ons eens sien hoedanigh de Coning van Spaengien is/ wt de Overheeren die van hem in Nederlandt zijn ghesonden. Want doen Philippus vaste Foudamenten ende grondtvesten van sijne wreede heerschappije geleydt hadde/ heeft hy besloten in Spaengien wederom te keeren/ op dat de Nederlanders alderhande ellende door sulck mededienders souden lijden/ ende dat de Coningh sich als afwesigh ende daer af niet wetende soude moghen houden.

Voor eerst heeft Margareta, Princesse van Parma, de heerschappie over onse Landen ghehadt. Dit was eene schalcke Vrouwe/ seer begeerich naer de Spaensche tyrannie/ die dagelijcx met verscheydene claghten ende beschuldinghen des Coninex haet grooter maeckte: de Coningh hadde haer bygevoeght den Cardinael Cranvelle [eenen man haer overtreffende in verkeertheyt/ bedriegelickheyt/ twistgiericheyd/ van verstande ende ghemoede] om haren medehelper ende gheselle op desen werch der Spaenscher tyrannye te wesen. Dese twee waren de Vorsten ende Werckmeesters van so veel beroerten: Al dese inlandsche Oorloghen zijn van dese twee gheboren/ te weghe ghebraght/ ende aenghevanghen. Ende ghelijck Helena den Troyanen/ soo hebben dese twee onse republijcke/ de oorsaecke van oorloghe/ oorsaecke van hare Peste ende verderf/ gheweest: want het ghene dat Philippo te voren niet heftigher strenghigheyd ende gheweld swaer om doen was/ dat hebben dese door bedriegherien/ laghen ende ondercruppinghen volbroght. Dese als sy in het eerste saghen dat niet haer voornemen meer en conde voorderen/ dan onder eenen schijn van Religie alle dinghen teghen onse Wetten ende Privilegien te doen/ soo hebben sy nieuwe Bisschoppen met eenen nieuwen vondt die in Nederlandt onghebruyckelijck was ghestelt: die wierden in die grootste ende voorneemste Steden/ als Spieden van ghemeene ende bysondere saken ghestelt: sy verspiedden ende broghten aen den dagh wat eenen yegelijcken voornam ende dede: de gene die voordacht waren van naerlatinghe der Roomsche Religie/ ruckte sy terstond in den karcker of gevangenisse/ van daer tot seer wreede straffen/ ende eyndelijc broghten sy die ter doodt/ haer goet ende middelen al aen haer ende aen der Coningh schat-camer wijsende: Door dese oorsaecke is ghescheidt dat de meeste van cante gheholpen wierden/ die alle vlijt ende neerstigheydt deden om het ghemeene beste voor te staen/ die de ghemeene vryheydt ende gherechtighe Wetten voor de versoepelijck aenslaghen der Spaengiaerden scheenen te kiesen/ stellen ende verheffen. Dat was het heyligh voornemen van Philippus ende sijne Spaengiaerden. Dit was de heylighe Inquisitie, die haere boose stucken ende stract-schenderien sulcke namen ghegheven hadden/ die noyt van te vooren in Nederlandt noch ghehoort/ noch ghebruyckt/ hadden gheweest: die ghelijck water reghel-recht

met den aerdt ende natuere des vyers strijdet/ teghen onse Wetten streden:
Aenghesien dat niemandt door de selve tot de Religie met gheweld ende doodt
en magh ghedwonghen worden? maer voor dese bloedighe oordeelen der
Spaensche tyrannie wierden selfs de Voorstaenders van ons Vaderlandt
door valsche beschuldinghe met hare Huysvrouwen ende kinderen/ tot open-
baere straffen/ vyer ende sweert/ ghebraght. Het selve plaght Tarquinius Su-
perbus dien Tyran (daer wy te voren af spracken) in diergelijcke saecke seer
ernstigh te doen: welckes zeden en daden Philippus niet alleene en schijnt sorgh-
vuldigh waer te nemen/ maer oock door naervolginghe diergelijcke te doen.
☞ Want dien Roomschen Tyran/ op dat hy sich van yder soude doen ontsien/
nam alleen kennisse van de lijfs saecken/ sonder eenigen raedt: ende onder dien
schijn doodde/ verbrande/ en nam hy alle de ghene haer goedt af/ daer hy eenen
haet of naerdencken op hadde/ of daer hy eenen buyt af verwachtede. Dit
socht Philippus ende al de andere Raders sijner boosheden in Nederlandt te
doen/ door dien dat sy haer lieten voorstaen/ dat niet voorderlicker noch be-
quamer en was om hare boose stucken te decken: ende al het voornemen ende
doen [soo wel het ghemeene als het bysondere aengaende] van eenen yeghelic-
ken van ons te ontdecken/ dan dat sy dese nieuwe sorghe van de Religie te hou-
☞ den ende bevrijden/ schijnen met grooten vlijt aenghenomen te hebben. Want
daer en is geene ergher saecke/ daer en is niet dat den mensche meer misquaems
ende schade ghewent is aen te bringhen/ dan het ghene dat onder schijn van
eenigh groot goedt of nuttigheyd te weghe word ghebraght. Maer/ eer dat
ick voort vaere om te bewijsen hoe seere dat die instellinghen ende Wetten der
Inquisitie teghen onse Wetten streden/ hoe seer sy onse Privilegien ende on-
ses Lands welstand ende welvaert swackten/ sal ick vry uyt bekennen/ dat de
Keyser wel van te voren/ daer toe door veler raedt beweeght zijnde/ de
Spaensche alderwreetste Inquisitie in Nederlandt heeft willen inbringhen/
ende sommighe nieuwe strenge Wetten de saecke der Religie aengaende heeft
willen stellen: Maer als hy sagh dat dese dinghen niet en conden volbraght
worden sonder de aldergrootste veranderinge van onse Republijcke ende heer-
schinghe/ ende dat hy verstaen heeft dat al die dinghen onse Wetten teghen
waren met de selve streden/ is dien goeden Vader ende behoeder van ons Va-
derlandt van sijnen voorghenomen raedt af gestaen/ ende heeft door den goe-
den ende heylsamen raedt der Staten [die hem dicwils hadde bewesen waer-
om die dinghen sonder schade ende ondergangh onser Wetten ende Privile-
gien niet en conden inghesteldt worden] de saecke onghedaen ghelaten. Soo
dat een yeder seer claer can sien ende kennen/ dat de neerstigheyd die dien goe-
den Vorst daer in ghedaen heeft/ de sorghe die hy daer voor ghedraghen heeft/
dat die veel eer gheschiedt zijn om ons te behoeden/ ende het ghemeene beste te
voorderen/ dan om te schaden. Maer de Keyser doodt zijnde/ heeft Philippus
dat eerste voornemen ende raedt der Inquisitie/ al langhe naer ghelaten ende
verworpen [als eenen vasten grond ende stercke van sijne bedriegerien ende
hinderlaghen] wederom opghestelt ende toeghestelt: soo dat het scheen dat hy
den staet onser Republijcke met sijne alderschadelickste Wetten met eenen
aenval crachtigh wilde om keeren. Want/ onser Staten raedinghen/ rede-
nen/ versoecken ende onse Wetten veracht hebbende/ heeft hy ghewilt ende

ghebooden

Gheboden dat het soo soude gheschieden: Dat nieuwe Bisschoppen over de groote Steden souden ghemaeckt ende gestelt worden. Dese de incomste van vele Abten verminderd hebbende/ de Wetten ende Previlegien der voornoemster Geestelickheydt/ maer voornemelick de Bisschop van Camerijck/ ende den Bisschop van Luyck gheswackt ende afgheschaft hebbende/ leefden veel costelicker ende rijckelicker dan de selve. Hy heeft oock besteld dat de selve noch neghen Canonicken souden byghevoeght worden/ die van sulck slagh en van sulcke natuere ende aerdt waren: Wt die neghen souden voornemelic drie vande strengste ende wreetste uytghesocht worden/ die ghestadigh met ernst de Inquisitie souden te wercke stellen. Ende/ dat noch veel slimmer ende veel onverdraghelicker voor onse Vryheyd is/ dese Bisschoppen en souden niet alleene op Staten vergaderinghen comen: maer souden daer de meeste stemme hebben: Soo conden dese verwerders ende ontrustigers vande Nederlandtsche vrede ende ruste lichtelick de beste ende voorderlickste Wetten ende raden der Staten teghenspreken/ ende de selve soo vele crencken ende swacken als de Coningh Philippo goedt docht: sy conden oock de Spaengiaerden/ vyanden van ons Vaderland/ te kennen geven al wat de Staten voornamen. Want de meyninghe ende wille van Philippus doen hy de selve instelde/ ende in Staten vergaderinghen toeliet/ en was niet om dat sy de heylsame ende goede raden souden toestaen/ of soo sy selve wat conden stellen of raden dat tot welvaert der ghemeene saecke moght dienen/ dat sy sulcks souden doen/ maer om dat hy door de selve de eenigheyd onser Staten/ ende de overeenstemminghe der radinghen souden verwerren/ verbijsteren/ ende sulcke radinghen op de baene bringhen die tot syne tyrannie meest diensligh waren. Soo verstaet ghy dan nu ghenoegh/ Aldervredighste ende Doorluchtighste Vorsten, waerom dat de Staten dat nieuwe voornemen van Philippus hebben moeten wegh gheeren en versoeyen/ ende hoe het selve met onse Wetten streedt. Noch al en ware het maer om dese eenighe oorsaecke/ soo moest het haer gantsch teghen staen/ dat vremde Spaengiaerden ende Italianen/ tot sulcke Bisschoppen moghten vercoren worden. Wy saghen ende hoorden daghelicks in onse Staetvergaderinghen ende raeden/ het wtvaeghsel ende grondtsop van die vremde gasten/ die verre van de naetuere der Nederlanderen vervreemt waren: daer nochtans onse Wetten/ op dat sulcks tot gheenen tijden in Nederlandt soude gheschieden/ (als wy te voren ghesepdt hebben) besloten ende gheboden hadden/ dat het onse Prince/ of Vorsten/ niet geoorloft en is toe te laten/ dat eenighen vremdelingh tot Lands saecken ende raden soude toeghelaten worden. Door dese schalckheyd ende bedrogh socht Philippus andere Wetten in onse Republijcke te bringhen/ die met onse Wetten streden: onse Wetten te vernietighen/ ende de sijne in de plaetse te stellen/ ende eenen nieuwen Raedt in Staten vergaderinghe te hebben: want hy en conde den raedt der Staten niet tot syne tyrannie misbruycken. Voorder/ en wil ick de ongheloovelicke wreetheydt ende strengicheydt van dese nieuwe instellinghe die dese drie Inquisiteurs (of ondersoeckers) daghelicks te wercke stelden/ niet overslaen. Men sagh daghelicks die drie helsche Rechters een wreedt gherecht op haer selven houden/ dat van den Raedt der Steden ende Provien was afghescheyden. De ghemeene authoriteyt der Overheydt verachtende/ hebben sy op eene

nieuwe wijse van rechten de schuldighe (soo sy het naemden) vervolght/ beschuldight/ veroordeeldt/ sonder yemandt van haer den alderminsten middel om sich selven te verdedigen toe te laten/ sonder eenigh appel oft beroep op de hooger Overheyd te lyden: maer zijn op haere eygene handt met haer hoofd ende op haere eyghene sinlicheyd voortghevaren/ ende gebruycken/ alsoo het haer luste/ onghehoorde ende ongheWoonlicke straffen aen lijf en leven van sulcke liedẽ/ daer sy af moghten gedroomt hebbẽ/ dat sy de Roomsche Religie onteert of cleyn gheacht hadden/ of die sy selve voor de alderschelmachtighste bedriegerien ende verschalckingen/ bewerght ende gepoort hadden om yet te doen waer door sy voordacht souden worden van Religie verandert te zijne. Want sy hadden voor eene wijse/ dat sy dagelicks sekere Boeckbinders met Boecxkens ende Schriften, die tegen de Roomsche Religie streden/ uytmaeckten/ eñ aen de Edele ende voornaemste der Provincien sonden/ op dat soo sy die cochten/ dat sy dan terstondt als schuldigh van Ketterye ende valsche Religie souden beschuldighet ende verwesen worden. Even als men van het wreede ende bloedtdorstende dier Hiæna vertelt/ dat het om de menschen ende Herders wt de Bosschen ende schuyl plaetsen tot hem wt te locken/ eñ de daer naer te verslinden/ haer ghe ween ende gheroep naer doet. Is dat Doorluchtighste Vorsten, de Religie eñ godvruchtigheyd de tot tyrannie niet te ghebruycken? Is dat den stand der Republycke niet te veranderen/ noch yet dat mette Wetten eñ teghen de authoriteyt der Staten strijdet in de selve te vernieuwen/ naer het goedtdencken van Philippus? Is dat eenen schuldighen Borgher met boetẽ/ bandẽ of slagen niet te straffen teghen de Wetten des Vaderlands/ ende tegen de authoriteyt ende aensien des Overheyds? Is dat eyndelick den misdadighen in het gherechte teghen de Wetten ende ghewenten der steden of van de openbare Rechtplaetsẽ niet te vervolghen/ ende niemant vryheyd te weygerẽ om sich selven te verdedighen? Soomen ondersoeckẽ (het welcke ick gantsch wederspreke) Philippo ende den Paus moet toestaen datmen om de veranderinghẽ der Religie/ in Nederlandt sulcke wreetheydt ende fellicheydt heeft moetẽ te wercke stellen. Maer wy segghen [het welcke vele niet ons sullen ghetuyghen] dat vele Nederlanders wreedelick om ghebroght zijn/ die gheene andere dan de Roomsche Religie en kenden/ noch en bekentẽ/ ende die niet en wistẽ waerom dat sy ter doodt verwesen waren: ghemerckt dat sy noyt niet teghen de Wetten der Inquisitie misdaen en hadden. Ende aenghesien/ Vorsten, dat alle de claghten ende beschuldinghen die Philippus teghen ons doet meest hier in bestaen: Dat hy bekent niet alleen dese invoeringhe der Inquisitie/ maer oock dese langhduyrighe oorloghe/ branden/ blaecken/ ombrenghen als eene ghewisse medecijne ende hulpe ghebruyckt te hebben/ om de ketterije uyt te roeyen/ ende voor de Roomsche Religie sorghe te dragen/ ende de selve te beschermen/ so hoort doch met aendacht het gene dat ic wat breeder van dese saecke sal segghen: wt het welcke ghy claer ghenoegh sult verstaen hoe seere sijne overgroote echeden/ schalckheden/ gheveynstheden ende hypocrisien onder desen naem vande Roomsche Religie schuylen/ ende hoe voorsichtiglick ende schalckelijck dat Philippus sijne Religie misbruyckt. Ghy weet dat eert ijds de Roomsche Keysers/ doẽ het Roomsche Rijcke begon te swacken/

in haere Tytels den naem/ ende in haere daden de authoriteyt ende weerdigheyd van de grootste Pontifices, oft Opperpriester gebruyckten/ aen haer hebben ghenomen: Ende nu siet ghy Philippum, die om syn Rijcke te vergrooten ende vestighen/ met alle seylen/ seylt/ met alle riemen/ roept. Want of hy sich schoon den ydelen ende ledighen name vanden Roomschen Paus niet toe en schrijft/ soo beschrijft ende bepaelt hy nochtans des Paus wille ende authoriteyt met synen wille/ believen/ ende met al zijn begheeren ende pooghen/ soo/ dat wy het gheene dat dien seer treffelijcken ende alderuytnemenste Poete Virgilius seyde/ dat den Keyser Augustus een ghedeelt rijcke met Iupiter (haeren oppersten Godt) hadde/ met meerder recht van Philippo moghen segghen: Dat hy met dat groote Rijcke van den Roomschen Paus het syne soo vaste verbonden ende ghevoeght heeft/ syn voornemen/ raedt ende wille met synen wille ende suffragien (of stemghevinghen) soo ghevest ende ondersteunt heeft/ dat de Paus al wat hy wilt voor goedt houdt/ toelaet/ ghebiet: soo dat men wel soude moghen seggen/ dat dese maght ende weerdigheyd van den Roomschen Paus in der daedt niet anders en is dan een Oracle van Delphis, dat altijd Philippet. Want als Philippus begheerigh is na groote Rijcke . . de machtighe Landen van andere Vorsten die hem dienstigh souden moghen zijn/ hy en gheve het maer te kennen/ en schrijve aen den Paus ende dien Cardinaelschen raedt: wil ende ghebiede dat om het schenden of verswijmen der Religie/ de Coningh van Vranckrijck/ of de Coninginne van Enghelandt in haere Rijcken niet meer gheleden en worden; dat de Wetten ende Privilegien der Nederlanderen omghestooten worden/ dat sy selve met swaere straffen omgebraght/ ghedoodet worden/ haeren goederen dien toecommen die de selve aenklaet; dat is/ dat sy mijne moghen wesen: Dien grooten Iupiter sal het terstont toestaen/ ende als met het godelijcke gordeken den eysscher Philippo al het besit van al die andere gheven. Ende dit dunckt haer wettighe oorsaecke ghenoegh om de oorloghe te voeren/ ende alle wreetheyd te pleghen/ om uwe naergheleghenen/ maghtighe/ Rijcken/ ende ouse Rechten in te slicken: want en denct niet dat de Paus of syne Cardinalen dat Philippo soude connen of durven weygheren ende ontsegghen/ ghemerckt dat de Cardinalen meest op die voorwaerde ghemaeckt zijn/ dat sy Philippi voornemen ende begheerte toestemmen/ ende de selve nemmermeer/ of selden/ moghen teghenspreken. Ick spreke de waerheyd/ Vorsten ende ghy weet dat dit so is: Dat Philippus niet slechs met woorden in den Roomschen raedt en heerschet/ maer dat hy sulcke mannen in den selven invoert/ die vaste beloven zijn Rijcke ende voorwerden met raedt ende daedt te voorderen: Dat hy vele Cardinalen over vele ghiften. [op dat ick niet jaerlijcks onderhoudt en segghe] ghevet ende toestieret: Dat hy den Paus ende de Cardinalen dicwils met syne ongunste ende toren dreyghet/ ende openbaerlick seght/ Dat hy andere voorstaenders vande Roomsche Religie sal versoecken/ soo sy hem het ghene weygheren dat hy begheert om syne Tyrannie te vesten. Want hy wilt dat alle syne boose stucken/ overvallinghen/ afdringinghen/ doodtslaghen ende Tyrannien vande Roomschen Paus openlick voor goet vercondight ende ghehouden worden. Hy achtet dat het onrecht is dat hem yemant erghens in teghenspreecke/ door dien dat hy syne authoriteyt/ aensien ende weerdigheyd soo groot achtet/ dat de ghe-

luckſalicheyd van heel Kerſtenrijck / de welvaert / leven / Vryheyd / huys ende hof / middelen ende gheluck / van alle menſchen zijne heylighheyd / gheloove ende maght moet toevertrouwt weſen. De Pauſen Sictus Quintus ende Gregorius de veerthiende / hebben wt het Manſolæum van Traianus, die crachteloose blixemen ghedondert tegen den Perſoon / Rijcke ende beſit / van den Coningh van Vranckrijck / Philippus die oorſaecken tot toecomende oorloghen ſoeckende. Als de Paus Sictus de vijfde [die wijſer ende goedhertigher was] daer naer ſijne laghen ende bedrieghereyen ghewaer was geworden / heeft hy den Ban / ongunſte / haet / ende vyandtſchap wederroepen: Hier door ſcheen hy deſen Coningh van Vranckrijck teghen Philippum ſeer toeghedaen te weſen / waer door hy niet alleenlick veler afgunſte ende den wterſten haet der Spaengiaerden: maer oock zijns levens eynde heeft ghecreghen. Twee jaer te vooren hadde Philippus door deſen Paus te weghe gebraght / dat alle Chriſtenen die eene uyre of twee s'daechs met gheboghene knieden inde Kercken by de Altaren voor den Pays (of Vrede) van Vranckrijck ſouden bidden / dat ſy eenighe duyſent jaren vergevenisse van alle haere ſonden ende misdaden ſouden vercrijghen: Ende dies niet teghenſtaende en ſchaemde hy ſich niet daerentuſſchen te beletten / verhinderen ende verbieden / dat de Paus de Legatien / af aendieninghe / van den Cardinael Gondius, van de Maerſchalck van Piſa, ende den Hertoghe van Nevers [om den Frauſchen Vrede afghevaerdight] niet en ſoude verhooren; Hy gheboodt daer beneffens dat ſijnen Ambaſſadeur / als vyandt terſtondt uyt Roome ſoude vertrecken / ſoo haeſt als die Vrede Ghesanten inde ſtadt Roome ſouden toegelaten worden. Maer / wat was dat voor een ſtuck ende alderbooſten raedt van Philippus waer mede hy leſt naer ſoo vele bedeckte hinderlaghen ende heymelicke conjuratien (of verraed-verbonden) in Vranckrijck ſich tot openbare ſtraetſchenderijen ende Parricide (of vrindtmoort) heeft begeven? Als door ſijnen en andere tſamenghesworenen raedt ende hulpe een Paepken wiert uytghemaeckt / dat met een gheeſtelick cleedt becleedt zijnde / met een vriendelick en ghemeenſaem ghemoedt / ſonder eenighe gramſchap of beroerteniſſe / ſonder verſchrickt te zijn door eenighe vreeſe / zijn meſken in het lijf van dien grooten Coningh van Vranckrijck heeft geſteken / die nochtans bloedtverwant was vanden Coningh van Spaengien? Noch en hebben de Spaenſche Pluymſtrijckers ende mondtſluyters niet ghevreeſt dit grouwelick ſtuck met eenen ſchoonen naem te namen / ſegghende dat het was; Eene ſteke wt den Hemel ghegheven. Deſen moorder ende roover van des Coninghs leven is onder het ghetal der Heylighe ghetelt; zijn bloedverwanten ende vrienden zijn / als wt het ſtof ende ſlijck / wt haren ſnooden ende verachten ſtaet / tot groote ſtaten ende Cardinaelſche eere door Philippi recommandatie / ghehevenisse ende hulpe / verheven. Die valle ende vlamme van het Kerſtenrijck ſoeckt ſoo ſijne Peſtachtighe ende doodelijcke heerſchinghe die hy met menſchelijcke gherechtigheydt niet en can vrijden ende ſtaende houden / met het momaenſight ende blanckſetſel der Religie ende Catholijckſchen naem te bevrijden. Daerom ſal ick met u verlof / Vorſten, ſonder luſt tot laſteren / maer wt eene vyverige begeerte der godtvruchticheyd / ende luſt tot de belijdeniſſe der waerheyd / u verclaren / hoe veel booſe ſtucken / vriendt-moorden / ende moetwillligheden

oock in Philippi eyghen huysleven schuylen / die al te samen met den Catho-
lijckschen name ende Religie bewimpelt ende bedeckt zijnde / voor heylighe en
godtvruchtighe daden worden ghehouden. Om dat hy eenen Sone ende
wettighen Erfghenaem van alle sijne groote rijcken soude naerlaten / soo
heeft hy met eene heylighe ende godvruchtighe toelatinghe soo vele verlosse
ghehadt / dat hy de Dochter ende Suster der Coninghen van Vranckrijck /
sijne wettelijcke ende eygene Huysvrouwe heeft wreedelick moghen dooden /
ende in hare plaetse daer na syne Nichte / daer hy Oom over was / trouwen.
Het is oock Philippo door toelatinghe des Paus (God wouts, voor een hey-
ligh voornemen) gheoorloft gheweest sijnen Sone Carolum den Prince van
Spaengien te dooden / om dat hy de Nederlantsche Vryheyd ende onse Wet-
ten scheen goedgunstigh te wesen; om dat hy het dooden ende ombrenghen
van veel Vorsten niet gheheel en scheen toe te staen / en om dat hy seyde / Dat
de Nederlandsche Provintien sijne waren, dat sy hem in het badt des Hey-
lighen Doops waren ghegheven. Het is Philippo oock gheoorloft gheweest
twee Vrouwen / de Conninginne van Portugael / ende Me-vrouwe Isabella
Osoria, in eenen selfden bandt des hylicks te hebben. Ende wat teecken van
eyghene ende bysondere oneerlickheyd en is op sijn leven niet gebrandt; Wat
schande ende onbetamelickheyd en cleevet aen synen name niet? Nochtans
weet hy dit altemael te wapenen ende verdedighen met den eerweerdighen
ende godvruchtighen name van Catholicks Coningh. Is hy de man die
andere tot Godes vrucht / oeffeninghe der Religie wilt roepen / dwinghen
ende verbinden? Darf hy om zyne Religie teghen de Religie van alle men-
schen oorloghe aenvanghen ende voeren? Can hy de Religie van heel Vranck-
rijck / Enghelandt / Nederlandt / ende gantsch Kerstenrijck met onghehoor-
de ende over wreede straffen suyveren ende ontsondigen / dat hy de selve met
soo vele boose stucken besoetelt ende bevlecket? Ick achte dat ghy, nu ghe-
noegh verstaet / Vorsten, dat Philippus tot gheenen tyden niet en besluyt om
de Roomsche Religie te beschermen / eeren ende dienen / daer hy niet onder
schijn van eenighe godvruchticheyt / tot voorstand van sijne boose stucken
en ghebruycket / ende tot alle voorvallende saecken en ghelegentheden van
sijne ongherechtigh ende eergierich rijcke doet dienen. Hoe meent ghy dan dat
de Nederlanders sulcke wreedtheden langer hebben connen lijden en verdra-
ghen / door de welcke alle staten van menschen; jae selfs de voortreffelickste
ende edelste [als waren sy beesten die sonder reden of spraecke zijn] door val-
sche beschuldinghe van naerlatinghe der Religie daghelicks (tot verblyd-
den aller Spaengiaerden) souden gheslachtet worden / op dat onse
Privilegien / op dat onse Wetten / op dat onse Vryheydt / soude vergaen;
ende dat met haer leven / alle de ghene die de selve sochten voor te staen
ende behouden / souden sterven ende vergaen? Stondt ons die tyran-
nie langher te lijden / Vorsten? Was die Religie te houden? Was dit
mom aensight ende blanketsel der godvruchticheydt / tot ondergangh van
onse Vryheydt ende leven / langher aen te houden / ende voor goedt te houden?
Ick en dencke niet dat yemandt dat sal segghen. Daerom heeft den noodt
ende de welvaert aller Nederlanderen ten langhen lesten, ghevordeert dat de
Staten in dese sware voorvallen / de vervallende Republijcke souden begin-

aen te hulpe comen / ende de alderwreetste voorwendighen van dese Barbarische menschen te wederstaen. Nochtans en dencken sy noch niet op gheweld/wapenen/of oorloghe; maer lijdsamer in onrecht zijnde dan men wel soude connen ghelooven/gaen den wegh der reden ende des rechts in / en met de alderuyterste zedigheydt begeeren met eene requeste (of Versoeck brief) van de Hertoginne van Parma, ende bemanen haer: dat soo sy de Republijcke wilt behouden/dat sy die nieuwe ende ongheloovelicke strengigheyd van de Inquisitie naerlate/ende een weynigh die uyterste woedinghe ontslaecke ende verminderc. Maer sy worden by de selve veracht / met scheldredenen ende lasteringhen wederstaen: sy worden Geusen, (dat is / Bedelaers) ghenaemt. Wat voor lieden? die lieden/ die (of ick en wil niet leven) om de Vryheydt der Republijcke/om het Vaderlandtsche recht / niet anders en begheerden dan het gene datmen met goedt recht schuldigh was. Van wat lieden wierden sy soo ghescholden? Van die lieden seker / die noch in Edelheydt van gheslachte/ noch in overvloed van ryckdom/ de selve niet seere en overtreffen: maer in cloeckheyd des ghemoedes/raedt ende vroomigheydt / veel onweerdigher dan die uytnemende mannen ende Voorstaenders des Vaderlands waren. Ghy sult misschien segghen: Het waren Onderdanen. Wat dan? Heeft eenen goeden Vorst ont de beden ende begeerten van sijne Onderdanen veracht? Seker de Coningh Artaxerxes Mnemon Broeder van Cyrus, en heeft sich niet alleene verledight om alle de gene die wat van hem begeerden te hooren/maer heeft oock zyne Huysvrouwe belast dat sy ergens op weghe zijnde / de Tapisserie van haere Coetse oft Staet-waghen soude wegh nemen / op dat sy vande gene die wilde/bequamelic aengesprokē moght worden. Titus Vespasianus seyde/dat hy eenen dagh verloren hadde / als hy dagelicx niet yemandt van sijne Onderdanen eenighe weldaet ghedaen en hadde. Maer laet ons dese schult ende lasteringhe de Spaensche versoepelicke en schandelicken opgheblasentheyd ende hooveerdigheydt toestaen: Laet ons veel eer aenmercken in wat ghevaer dat de Republijcke ghecomen is / als noch het langhduerigh ghedult / noch de alderzedighste beden der Staten/ die groote wrevelmoedigheyd ende moetwilligheyd niet en hebben connen versoeten ende versachten. Die alderbeste liefhebbers der Vryheydt/ die voornaemste Heeren houden aen: spreecken schier alle Spaengiaerden aen die in het Hoff van eenigh bysondere aensien waren / geven haer den benouden standt der Republijcke te kennen / biddende haer dat sy de Hertoginne ende den Coningh in den Raedt ende met Brieven willen te kennen gheven / wat eenen duysteren slagh-regen van inlandtsche beroerten ende twisten de alderbloeyenste Republijcke met groote jammeren ende ellenden dreyghet / soo hy niet ghematight en wordt met slaeckinghe van sulcke wreetheydt/bloedtvergieten/ banninghen/uytsendinghen ende beroovinghe van goederen. Maer als sy ten langhen lesten oock met dien middel niet uyt en rechten / sy senden den Grave van Egmond als Ghesand aen den Coningh selve/ om met Brieven der Staten en mondelinge den Coningh den staet der Republijcke te verclaren. De Coningh belooft ende segt hem toe; dat hy sal maecken dat alle dinghen wel gaen naer den wensch van alle Nederlanders: maer met de Brieven die hy desen Gesandt mede gaf dreyght hy de Staten met veel wreeder straffen.

Ende

Ende daer naer als de Keyſer Maximilianus de tweede ende alle Vorſten des
Heylighen Rijcks [van de Nederlanders tot die weldaed beweeght ende ghe-
beden zijnde] voor de ſelve by den Coningh Philippum ende de Spaengiaer-
den intercederen (tuſſchen-comen/ of voorſpreecken) om vrede te knoopen en
veſten/ ſoo wordt haer gheantwoord; Sy ſouden voor haer eyghene ſaecken
ſorgen: de Coningh wiſt wel hoe hy over ſijne Onderdanen moeſt heerſchen.
Doch laet ons die lichte dinghen overſlaen/ [ſoo het licht is met ſulcke opge-
blaſentheyd eenen Keyſer te antwoorden/ ende de authoriteyt (of aenſien) en-
de recommandatie (of ghebiedeniſſe) van ſulcke Vorſten te verſmaden; ſoo
het licht is eenen Vorſt/ Ghesandt vande Nederlanders/ te verachten/ ende
met ydele beloften den heunigh om den mondt te ſmeeren.] Laet ons veel eer
van die dinghen ſpreecken/ die ſwaerder van ondeught weghen. Als de Sta-
ten hierentuſſchen ſien dat Philippi wreede heerſchinghen toenemen/ ende tot
onmetelicke grootte comen/ ſy verſoecken op de Hertoginne/ dat met haeren
wille/ authoriteyt/ ende aenſien/ voor de tweedemael Ghesanten aen den Co-
ningh gheſonden moghen worden; te weten den Marquis vanden Berghe/
ende den Heere van Montigny; op dat ſy oock met Oratien/ voorſpraecken/
ende beden/ de overgroote onbeweeghlickheydt van des Conings wreet ghe-
moed/ die hem gantſch onghevoelick maeckte/ te verſachten ende verdrijven.
Maer/ wat doetmen de Gheſanten? worden ſy/ naer de wijſe/ met eenige eere
of gifte beſchoncken? Gheeftmen haer antwoorde? Staetmen haer haere
begheerte toe? of/ ſoo dat met eenigh recht can gheweygert worden/ worden
ſy ten mintſten heerlick verlaten? Och neen! De Marquis wordt met ve-
nijn wt den weghe gheholpen: Mongtiny wordt van la Motte ende Medina
wegh ghelepdt/ ende opentlick onthalſt. Soo worden de Gheſanten van de
Nederlanders/ ſoo worden die doorluchtighe Mannen/ ſoo worden die goede
Vaderlanders omghebraght/ ghedoodet! De Spaengiaerden en verbre-
ken ende ſcheuren nu niet meer de burgherlicke Rechten: maer het recht der
natuere/ het recht der Heydenen/ wordt van hier gheſchoffiert/ gheſchonden/
ghebroken. Wat behoeve ick meer te ſegghen? waerom ſal ick voortvaeren/
om te bewijſen dat onſe oorloghe gherechtigh ende heylich teghen Philippum
is? ghemerckt dat eenighe booſe ſtuck/ deſe ſtraf weerdighe daedt/ alleen ghe-
noegh verdient/ niet dat wy ons ſelven verweeren: maer dat wy den Tyran
ſelve eens in ſijn Rijc van Spaengië onderdrucken. Want deſe wijſe van doen
dit recht der oorloghe ſchijnet alle Volckeren der aerden van de natuere ſelve/
jae ſelfs vande onſtervelicken GODT toegelaten te weſen. Soo ree en
Gheſandt van het volck van Roome op eenighe wijſe beſchadight was [ſoo
hy niet opentlick te vreden was gheſtelt] de ghewoonte der Romeynen was
die Stadt de oorloghe aen te ſegghen. Om dat haere Gheſanten binnen Co-
rinthen hooveerdighlick wederſtaen waren/ hebben ſy de Stadt omgekeert.
Om dat haere Fidenſche Gheſanten door bevel van Laërtes Tolumnius Co-
ningh van Veiento ghedoodet waren/ hebben ſy beelden ende vyandt zaele
gheſet/ ende hebben de Stadt ende volck van Veiento terſtondt met bloedi-
ghe oorloghe benouwt. De ſelve hebben de Tarentinen met eene jammerlijc-
ke oorlogs onder het jock haeres rijcks gebraght/ om dat ſy haere Geſanten
wat te dertel veracht hadden. Maer wy gaen die dinghen voorby die voor

onse voeten zijn/ende gaen tot die saecken die verre van ons zijn ghestelt. Om dat in onsen tijdt Fregosius ende Rinco, Ghesanten des Coninghs van Vranckrijck/ ghedoodet zijn/de Keyser ooghluyckinghe/ of veeleer toeknickinghe/over dat onmenschelijck stuck doende/ is schier in heel Kerstenrijck des oorlogh brandt ontsteken. Want de Romeynen hadden niet haer exempel (of voordaedt) ende alder voorsichtighste daedt eertijdts gewesen/wat den Keyser in sulck een grouwelick stuck hadde moeten doen; want sy hebben Manlium ende Minutium, ende daer naer Fabium ende Aphronium, de vyanden overghelevert/ om dat sy wat te lichtveerdigh haere Ghesanten misdaen hadden: het welcke van het Fecial, of oorloghs-recht was verboden. Ende dat recht der Ghesanten en is niet alleene met het menschelicke/ maer oock met godelicke/ recht bewalt/ ghelijck de heylighe Schrift ghetuyghet. Want ick weet voorseker dat geenen Vorst noyt met meerder strengicheydt de doodt of onrecht syne Ghesanten aenghedaen en heeft ghewroken/ dan die de Coningh David, godelicke Prophete des Alderhooghsten/ teghen Hanon Coningh der Ammoniten gebruyckt heeft/ om dat hy syne Ghesanten/ om die schade aen te doen/den baert ende de cleederen half afgheschoren hadde. O hoe vele straffen/hoe vele bloedtvergietens/ wat wreede ende ongehoorde dinghen zyn hier om gheschiedet; Maer den dagh soude my ontbreken/so ick al de geschiedenissen van sulcke daden wilde verhalen: en als Aulus Varius (die voor eenen strengachtighen Rechter wierdt ghehouden) plaght te segghen/ als ghetuyghen ypghebroght zijnde/ noch andere wierden ghenaemt/ Dese ghetuyghen (seyde hy) zijn ghenoeghsaem, of ick en weet niet wat ghenoegh sal wesen: Soo zijn van my exempelen/of voordaden/ genoegh voortghebraght/ om te bewijsen hoe lelick dat het voor eenen Vorst/ ende oock voor alle menschen zy/ eenen Ghesandt der Gemeente te dooden; Ende dat sulck eene boose daedt verdienet met oorloghe ende doodt ghestraffet te worden. Seker den name van Ghesandt behoort soo weerdigh te zijn/ dat de ghene die hem voeren/niet alleene in het ghebiedt van hare Bondtghenooten/ maer oock tusschen de pylen/ (sweerden/spiessen/bussen) van hare vyanden behooren vry te wesen. Doch soo het eenich tijdt gheschiet is/ dat eenighe Barbarische menschen ende Vorsten/ door woedt of door eenighe andere oorsaecke beweeght zijnde/de Ghesanten harer vyanden ghedoodet hebben/ soo hebben sy dat heymelick ende met bedeckte laghen bestelt; Maer Philippus dien onmenschelicken Tyran van heel Kerstenrijck (ick en can my doch niet langher vermijden dat ick hem dien name niet en geve) Philippus (segghe ick) doet den Ghesandt van een onderdanigh/ en niet vyandigh volck/ met een open vonnisse der Rechteren verwijsen/ doet hem openbaerlijck vanden Beul onthalsen. Waerom? Om dat hy tot hem ghecomen was met eene Supplicatie of Bede-brief voor de welvaert van syn Vaderland/ met een Legaetschap (als Ghesand) der Nederlanders. Hebben de Nederlanders dien Vorst noch connen lieven/beminnen/ghehoorsamen? Hebben sy syne regieringhe noch willen onderdanigh zijn? Och laci; als hadden sy alle dese veronghelijckinghen vergeten/soo verlanghden ende wenschten zy dagelicks naer syne comste/ syne tegenwoordigheyd te ghenieten was haer heftighste begeeren. Want dat was met Brieven ende met Ghesanten verscheydenmalen ernstigh vanden

Coningh

Coningh versocht: Dat hy eens in Nederlandt soude wederkeeren/ dat hy selve soude sien met wat wille ende ghemoedt eenen peghelijcken barepdt was om syne billicke ende eerlicke ghebbden ende bevelen aen te nemen ende waer te nemen: Hy selve/ soo daer yet ware dat door der Overheeren wreetheydt ende quaedtwilligheyd soo wel niet en hadden connen uytgherecht ende afghehandelt worden/ soude dat verstellen ende bestellen: Eyndelick soo daer yet ware dat door sijner Onderdanen verswijmenisse ende sorgheloosheydt vervallen ware/ hy soude dat met zijne zedigheyd ende goedwilligheydt weder oprechten ende op beteren voet stellen. Men heeft ten langhen lesten ghemeent dat de Staten door hare beden den Coningh daer toe bewreght hadden/ dat hy soude belooft hebben in Nederlandt weder te keeren ende dit alles te doene. O met wat vreughdt/ blijdschap/ ende verbljdey is doen het ghemoedt van alle de Nederlanders overgoten; Met wat lust ende begheerte hebben sy haren Coninghen (Vorst) en Prince/ verwacht; Hoe groote was de costelickheyd en gereetschap die alle de Edelen maeckten; Hoe sprongh het ghemeene volck het herte van blijdschap in het lijf; Ende wie soude de onschattelicke oncosten berekenen die de heele Republijcke met sonderlinge mildigheyd ende liefde ghewilligh lick heeft uytghestort om twee vloten toe te stellen ende costelick op te proncken/ om in de eene Vlote den Coningh selve met sijnen versellenden Adel/ dienaren/ ende lijfwacht te voeren [de selve van alle voorraed overvloedich vervult ende voorsien zijnde / dreef in Spaengien op haer Ancker/ wachtende om den Coningh soo haest als het hem gheliefde in te nemen ende over te voeren] De andere Vlote was in Zeeland veerdigh ghemaeckt om den Coningh tot meerder versekertheyd ende staet-pracht teghen te varen/ soo haest als hy te schepe soude ghegaen wesen. De gheneghentheyd/ goedtwilligheyd/ ende sonderlinghe liefde der Nederlanderen tot den Coningh was soo groot/ dat hoewel sy door sijne heerschinghe met soo veel qualen ende ongheluckken? met soo vele ende groote ghevaerlijckheden door sijn bevel ende ghebodt hadden ontset/ beroert ende verschrickt ghewеest/ dat sy nochtans wenschen om hem (die sy ghestadigh afwesigh zijnde met alle Dienstwilligheyd cerden) in haer Vaderland/ in hare Republijcke/ te sien/ aenschouwen/ ontfangen/ en met de armen van hare weldaden te omhelsen.

Ick hebbe naer mijn vermoghen/ die dingen meest verhaelt die geduerende de heerschinghe van Margareta Hertoginne van Parma gheschied zijn: nu staen ons noch eenighe dinghen van den Hertoghe van Alba te segghen. Ick sal voor eerst dit van hem segghen/ Dat ghelijck men van Hannibal van Cartaghen verhaelt/ dat hy/ noch een kindt van neghen jaren zijnde / sijnen Vader voor den Altaer ghesworen heeft/ dat hy altijdt vyandt des Roomschen volcks soude wesen: dat oock soo desen Alba van natueren ghebooren ende opghevoedt schijnt te zijn/ om ons te haeten/ ende ons verderf ende ondergangh te wesen. Want hy en is niet ghelijck andere/ als Veceroy, of als eenen Stadthouder des Coninghs in onse Landen ghecomen/ maer is als eenen vyandt met een groot ghewapent heyr van Spaengiaerden ende oude Crijchslieden/ wt de Coninghrijcken ende garnisoenen van Sicilien/ Napels/ ende Milanen/ in onse Landt-palen ghereden. De Coningh hadde den selven last ghegheven/ dat hy met alle ernst soude voortvaren om de heele

orden ende schickinghe van onse Regieringhe te verderen / ontstellen ende te verdraeyen: dat hy heymelick ende openbaer eenen yeghelicken soude dooden / die syne heerschinghe wederstondt: ende al de ghene soude ombrenghen die in't alderminste de Roomsche Religie naerlaten / versuymden. De Coningh set desen Oversten met sulck ghebiedt over de Nederlanden / hoe wel dat hy hem gheensins en bestaet: hoewel dat onse Wetten vereysschen dat de heerscher (als gheseydt is) bloedtverwant des Overheers moet wesen. De Nederlanders niet te min ontfanghen hem met de grootste eerbiedinghe ende weerdigheydt / ende hebben hem met de grootste ghehoorsaemheydt ende onderdanigheyd in hare Republycke ende Steden toeghelaten / als sy verstonden dat sy van haeren Coningh / Prince ende Vorst in de sorghe / bescherme-nisse van den selven waren ghestelt ende bevolen. Maer soo haest den Hertogh van Alba inde steden van Nederlandt is ghecomen / heeft hy ons tot alderhande ellende ende jammer willen brenghen / ende heeft al op eene andere wijse ende middel dan de vorighe des Conings wille ende bevel ghesocht te voorderen. Terstont heeft hy alle de hoofden / voornaemste / ende Edele uyt alle de Provintien van Nederlandt ghebannen / uytgheseydt / verdreven die hare namen in de Requeste (of versoeck-brief) ghestelt hadden / of die in dat verbondt van de Vryheyd des Vaderlands voor te staê / als in het Troyaêsche peerd / haer selven hadden laten besluyten. Ende hoewel gheduerende de heerschinghe vande Gouvernante van Parma eene ontellicke menighte van menschen om de Religie met vyer / water / sweerd / ende andere schandelicke doodt was omghebraght: nochtans en docht hem dien wegh eñ middel noch niet goedt ghenoegh / maer heeft ghedacht datmen noch wel eenen anderen soude mogen vinden door den welcken meer menschen souden ghedoodet worden. Daerom heeft hy eenen anderen Raedt ingheştelt / die het bewindt souden hebben om al de ghene te verwysen ende ter doodt te brenghen die vande Religie ende rebellie of wederspannigheyd schenen voordacht te wesen. Dien raet naemden sy niet sijnen eyghenen naem den Bloedtraet. Ende hoewel dat door den selven de kele ende leven van so vele menschen wierden afghesneden / dat het scheen dat sy seer haest heel Nederlandt met het bloet der alder onnooselste menschen wilden vullen; nochtans en heeft het alderwreetste ghemoedt van Alba niet connen versadight worden / noch al dit bloedtvergieten en conde sijnen langhdurighen bloedtdorst niet slissen. Want hem docht datter noch niet menschen bloedes ghenoegh vergoten en was / alsser achtien duysent menschen (die hy sich beroemde alleen met banden / slagen ende sweerden ende alderhande wreede straffe vande Beuls omgebroght te hebben) omghebroght waren. So dat ick seker achte / dat Alba sich door wreetheyd geluckigh heeft willen doen namen / als hy de wreetheyd voor sulcke eere ende lof rekent: ghelijc wy van Lucius Sulla lesen: De selve heeft hem in het Triumvirat beroemt / dat hy vier Legioenen vande andere zijde / die haer in eene ghemeene hoeve op zijn ghelooove hadden overghegeven / heeft doen ombringen / eñ dat hy ander wreede dadẽ gedaẽ hadde. Maer onder de dingẽ die uytmuntẽ onder de feytẽ door het toedoẽ eñ beleyd vandẽ Hertoge vã Alba gedaẽ / daer hy so seere af roẽt / draegt hy daer op voor al moed / dat hy twee vande voortreffelijcste heeren den Graef van Egmond eñ Hoorne / eñ eenighe andere Edele van groo-
ten

ken huyse/valschelic van rebellie en wederspannigheyd verwesen tot Brup-
sel vanden Beul heeft opentlick doen onthalsen. O hoe bitter waren die
straffē voor het Vaderland; Hoe swaer vielē zy voor alle vrome liedē: Doch
al het gene dat ick van Alba ende van al die Overheerē vā Nederland spre-
ke/of noch sal spreken/dat moet ghy soo verstaen/ Vorsten, Dat ghy u laet
voorstaen/dat sy niet aenghevanghen noch gedaen en hebben/dat niet alleene
met weten: maer oock met raedt/van Philippus is te wercke ghestelt. Want
de Posten ende Boodtschappers van die raden reden gints en weder. En
soo alle dese dinghen niet wille ende raedt des Conings vande Overheeren
ende Raedtsheeren niet en waren gedaen/hy en soude seker de selve niet met
meerder eere/ampten/giften [als hy de selve wt het Nederland by hem ge-
roepen hadde] als tot lof van harē goedē handel/ vereert ende begiftet heb-
ben. Den Cardinael Granvelle heeft hy Vyceroy (of Stadthouder) van Na-
pels ghemaeckt. Alva heeft hy over het Rijcke van Portugael gestelt/ ende
den selven als synen Vader gheeret. Soo dat ick vastelick gheloove/dat Al-
ba selve bekennet/Dat hy door bevel ende gebied van synen Coningh Philip-
pus met geweld ende de alder ongherechtighste wapenen den tienden ende
twintighsten penningh van ons heeft ghesocht te crijgen. In welcken han-
del hy niet alleenlick vander Staten wille/toestemmen ende believen/maer
oock vander Wetten selve/ende vande redenis gheweken: als hy al de ghene
die teghen dese syne overschattinghen maer een woordeken vande Vryheyd
ende Wetten der Republijckē voort en braghtē/terstont met boete en doodt
strafte. Eene saecke heeft hy sonder Weten van sijnen Philippus op sijne ey-
ghene authoriteyt ende maght ghedaen/dat hy eenen Burghermeester van
Amsterdam/ teghen syne alderongherechtighste schattinge wat murckelē-
de/twaelf duysent ende vijfhondert Carolus guldens heeft afghemolcken.
Maer Alba selve bekent dat dat onder sijne bedriegeriē moet gestelt wordē:
Laet ons tot grooter ende ghewichtigher saken comen. Neemt doch eens
acht op de wreedheyd van desen man: of/op dat ick beter spreke/ van de al-
derverwoedtste beeste. Alba hy hadde van te vooren het Burgerlijcke bloet
ghesmaeckt/hy was begeerigh om het selve met groote teughen te drinckē:
om desen synen bloedtdorst te slissen/ hadde hy de kelen van vijfthien vande
voornaemste Brusselsche Burghers vercoren: welcke Burghers om dat zy
alleenlick met woorden synen alderongherechtighste overschattinghen we-
derstaen hadden/hy des nachts altesamen belast te verworghen. Maer
hoort doch hoe veel vlijts/ bedenckens ende tijdes / Alba te coste leyde om de
strafwijsen te versieren ende bestellen: ghemerckt dat hy als eenen goeden
Beulmeester haer voorschreef wat ghereetschap best om te straffen diende/
hoemen de selve moest ghebruycken ende schicken: want hy hadde den Beul
(Meester Carlo ghenaemt) ghesegdt dat hy seventien stroppen soude gereedt
houden/om die Burghers/ daer wy af spraecken/te worghen: Hy soude ooc
soo veel Ladders veerdigh hebben van tien en twaelf voeten langh: hy sou-
de des nachtes dat stuc wtvoerē. Doch Alba en is met dese saecke niet voort-
ghevaren: want doen alle dinghen daer toe gereedt waren/ende dat de Sol-
daten die om de saecke seecker aen te gaen in de wapenen souden wesen/ghe-
reedt stonden/so comt daer juyst eenen Bode die boodschapte dat den Brie-
 le van

le van ons volck weder was ghecreghen en ghewonnen. Weynigh tijdes
daer naer/als hadde hy met vyanden te doen / heeft hy seer wreede oorloghen
aenghevanghen/de voornemste Steden beleghert/ overvallen/ ende met de
alder jammerlickste brandtstichtinghen/ rooverien/ ende grouwelicke moor-
den/ verwoest/onghekeert/wtgheroept: De overeencominghen/verdraghen/
conditien ende voorwaerden / daer eenighe Steden op zijn ghelove op over
ghecomen zijn/ en hebben hem al van sijne wreede straetschenderien ende on-
ghehoorde boose stucken niet connen af keeren. Als hy de Stadt Naerden
inghenomen hadde / soo heeft hy voor eerst vier hondert Burghers wt haere
huysen voor het Stadthuys ontboden/als of men haer van het Recht-huys
wilde voorhouden; Dat yder van haer / om dat sy ter goeder trouwen met
den vyandt verdraghen waeren / onbeschadight aen lijf ende goedt souden
wesen/daer worden sy al te samen vermoordet: Van daer loopen de Spaen-
sche Soldaten/als wtghelaten zijnde/ om alle ontucht ende straetschenderien
te doen/ ende hebben de eerbare Vrouwen/ Weduwen/ Maeghden eerst ghe-
schoffiert/vercracht/daer naer vermoordet. De kinderen ende alder onno-
selste suyghelinghen / die met haer onnoosel gheschrey het woeden van haere
wreetheyd hadden behooren te versachten/zijn aen Spiessen ghesteecken/ver-
scheurt/in stucken ghesneden: welcke dinghen soo grouwelick ende versoeye-
lick voor alle redelicke menschen geweest hebben/ dat sy noch dagelicks eenen
schrick op't lijf crijghen/als sy daer af hooren spreken. Ende wat is dat noch
voor wreetheyd/ verwoedtheydt/met de welcke hy Haerlem ende andere ste-
den heeft verdruckt/ende met haer bloedt vervult? Comt hier alle ghy Pha-
larides; loopt hier toe Busyrides, Sullæ, Nerones, Domitiani, Caligulæ; Aen-
schouwt/zijt verwondert/ versleghen over de wreetheyt van Alba! Is sijne
wreedtheydt ende ghewelt niet groot geweest/ daer hy niet een lidt vry van
boosheydt en hadde? Sijne tonghe was vol bedroghs ende meyneedigheydt/
sijne handen bloedigh / sijne voeten waren snel tot den ondergangh ende ver-
derf der Republijcke: ende die leden diemen met eeren niet en magh naemen/
die waren boven maten oneerlick. Doch op dat onder vele daden van Alba
onse uytspraecke niet eene seer schoone sake over en slae / moet ick hem wat af
vraghen: Wat blijder dagh moght ghy dencken/ ô Alba, die blijder voor u
gheweest is/dan doen ghy [met ongewoonlicke ende uytghesochte straffen
ende pijninghen soo veel duysenden vande alderonnooselste menschen gedoo-
det hebbende/ doen ghy alle de Nederlanders met den schrick uwer Tyran-
nie hebbende bevanghen/ doen ghy den toegangh van alle de Edelen tot den
Prince van Orangien verstopt hebbende] over de Mase zijt ghescheept/bin-
nen Antwerpen zijt ghecomen/ende u selven dat Trophæum(of verwinningh-
beeld)van uwe ende alder Spaengiaerden tyrannie hebt opgherícht. Siet
doch eens/ ô Vorsten, kent ende aenmerckt de opgeblasentheyd eñ dertelheyd
van desen man. Alba heeft sich selven een Beeld opgerecht in het midden van
het Casteel van Antwerpen: de beeltenisse was dese: Hy stond over eynde met
sijne voeten op den rugghe der Staten ende der Nederlanderen/ die op de
aerde wtgestreckt lagen. Dese beeltenisse/dit Trophæum heeft de ontsinnighe
verwinner/sonder dat hem yemandt dat toeschreef eñ toeschickte / sich selven
opgerecht. Wat ontbrack daer meer aen/ dan dat hy altijd met sulcke trium-
phe

phe eñ verwinning-eerẽ soude triumpheren ende proncken als hy weerdigh
was? Dat hy sittende met eenen wapenrock die met burgerlick bloedt gever-
wet is / soude ghevoert worden : Dat den Staet-knecht hem een Croone
noch nat en druppende van versch vergoten bloedt soude biedẽ : Voor dẽ wa-
gen souden de Nederlandsche Weduwen eñ Weesen ghelevdt worden : Voor
hem souden de teere lichamen vande suyghelingen/ eñ de hoofden van soo veel
onnosele menschen aen de speessen ghesteken/worden ghedraghen. De beelte-
nisse van het branden/verwoesten vande wreede dootslagen en moordẽ soude
vertoont worden. Den Triumphwaghen soude vande doode lichamen onser
Staten eñ Vaderen des Vaderlants ghetrocken worden : Naer dien upne-
menden Oversten soude veel duysenden van Sergeanten/Beulen/Pijnders/
eñ Moorders met bloote sweerden / roeden/ basten/klippels/banden eñ pijn-
gereetschap volghen. Alle de Staten der Provincien dan door soo vele veron-
gelijckingen eñ iammeren wt ghedaeght eñ beweeght zijnde/hebben met sulc-
ke cloecmoedigheydt overeenstemminge als ick ghesept hebbe voorghenomen
haer levẽ/middelẽ/al haer goedt eñ have op te setten/om de gemeenẽ welvaert
vande Nederlanders te vryden: hoewel dat zy [als het elcken wijsen eñ goeden
Burger altijd betaemt de inlandsche oorloge ongeeren te beginnen/ het uter-
ste niet geern te vervolghen] de oorloge swaerlick eñ door bedwangh aenghe-
vanghen hebben: want sy saghen dat daer geenen anderen middel overigh en
was om de alderschandelickste doodt eñ de alder verfoepelickste slavernie der
Spaengiaerden te vlieden. Sy sagen dat hare brieven/beden/ Gesandschap-
pen niet en holpen; Dat uwe middelinge/Doorluchtighste Keyser, noch uwe
voorsprekinge eñ tusschencomste/Aldermaghtighste ende aldervredighste Vor-
stẽ, niet en voorderde; datter niet dã de wapenẽ overigh en was/met de welcke
sy het dienstbaer jock souden moghen van hare halsen werpen. Als wanneer
eenen te schepe voer/eñ van de Zeeroovers vervolght ware/ so hem yemandt
seyde/werpt u wt het Schip: want daer is eenen Dolphin die u op sijnẽ rug-
ge sal nemen/als hy eertijds (naer de Poeten dichten) Arion van Methymnum
dede; of als de peerden vander Heydenẽ Zee-godt Neptunus eertijds de han-
gende wagenẽ (so men seght) voortgetrocken hebben/ so sal u yemandt onver-
siens voorttreecken/eñ sal u bringen waer ghy wilt ; gelijc hy (eenẽ Heydẽ zijn-
de) alle vreese soude afleggẽ ; So ooc/so vele strenge eñ oneyndige wederspoe-
dẽ het Nederlãd benouwẽde/ comẽ de Staten op GODT betrouwende tot
de wapenen/eñ stellen in de selve de eenige hope van haere Vryheydt weder te
vercrygen. Dese Hope heeft den hooghste GODT vandẽ beginne begost te
verwecken eñ vermeerderen/ als sy den Briel/ Vlissingen eñ andere stercketen
van Nederland weder ingenomẽ/eñ wtnemende feyten eñ daden met een cloet
moedigh gemoed gedaen hadden/so dat de Spaengiaerden al wat sachter inde
loopbane haerder tyrannie begonden te loopen/ ende eenighe wtmarckten die
van haerent weghen de Nederlanders Vrede beloofden/soo sy den selven oot-
moedigh van den Coningh wilden bidden ende begheeren. De onse des-
ghelijcks siende dat het Vaderlandt door de wreede oorloge geswackt wierd/
en hebben niet op ghehouden tot Vrede ende vereeninghe te raden. Och!
of die raedslaghen tot den Spaenschen Vrede noyt in der Staten gedachten
ghecomen en waren : maer dat haer aller ghemoed veel eer vereenight ghe-
weest

weest hadde om eeuwigh (altijdt/sonder ophoudē) dē Spaengiaerd te bestrij-
den/ bevechten/ ende oorloghe teghen hem te voeren: Onse Republijcke sou-
de staen/ende de vyandt soude nu al door sijne boose stucken ende bedriegerien
met schande ende oneere ghevallen wesen! Want alsoo in het ghemoedt van
onse Nederlanders noch eenighe vonckens van de vorighe liefde/ghenegent-
heyd/ende goedgunstigheyd tot den Coningh van haere Republijck overigh
waren / soo hebben sy met sonderlinghe zedigheydt ende sachtsinnigheydt de
alder gherechtighste voorwaerden van Vrede begeeret: de welcke de Spaen-
giaerden toegheseydt hadden altijt onverbroken te houden. Maer sy hadden
dat met eenen valschen ende gheveynsden grondt belooft/ om dat sy van het
last ende arbeyd der oorloge door dien middel wat moghten rusten / eñ daer
naer met meerder gheweld/de oorloghe teghen ons voeren. Want in dat sel-
ve jaer heeft desen alderwreetsten vyandt door heel Nederlandt met sijne wa-
penen gherent: Het Crijghs volck wordt weder inde ellendighe Steden ghe-
dronghen: De goede Burghers worden van haer goudt/ silver ende van alle
haer middelen berooft: Maer Antwerpen wordt gantsch ende geheel soo el-
lendigh ende jammerlick berooft/verbrandt/verwoest/ dat die geschiedenisse
in onse Cronijcke (of Tijd-boeck) eenen Boeck alleen beslaet. Leyden wordt
voor de tweedemael beleghert / tot groot ghevaer ende hindernisse van haere
aldervroomste Burghers. Daer naer is Wtrecht (eene groote ende magh-
tighe Stadt aen den Rijn gheleghen) met gelijcke wreetheydt als Antwerpen
aenghetast. Ons volck/dat by het groot hertseer van de vorige jammerē dit
jammer voeghde ende overdocht / en heeft die wreede heerschappie niet lan-
gher willen verdraghen: maer hebben als Mannen haere vorighe oorloghs
cloeckheyd wederom te wercke ghestelt: hebben sommighe Steden weder in-
ghenomen/ ende maecktent so dat elck moedt hadde dat het met de Republijc-
ke (Land ende ghemeente) wel soude afloopen. Maer de Spaengiaerden slaen
voor de tweedemael de handt haeres bedroghs op onse hope / ende bieden dē
Nederlanders wederom Vrede aen. Tot de welcke sy haer lichtelick be-
weeght hebben/aenghesien dat alle vrome een afwesen ende grouwel van al
het bloedvergieten ende moeyelickheden deser oorloghe hadden: Het bedenc-
ken van de vorighe ruste heeft haer naer die Vrede-raden lichtelick doen luy-
steren/die sy al ter goeder trouwen meynden/ sonder gheveynstheydt ende be-
drogh te wesen. Want hoe yemandt vromer is/ hoe hy min vermoedet eenen
anderen onvroom te wesen. So dan/door het tusschen comen van Maximilia-
nus de tweede Keyser word eenen nieuwen Vrede tot Breda ghemaeckt: De
welcke by de Spaengiaerden ghelijck begin/ ende ghelijcke wtcomste als den
vorighen hadde. Want sy versorghden ende versterckten middeler de oorlo-
ghe / ende sloeghen haere ooghen op ons om yeder van ons te dooden. Ende
dat selve jaer overvallen sy de stede Buern/ Leerdam ende Oudewater: be-
legheren Zierickzee/ende keeren eyndelick weder tot het voorighe ruyten en
rooven/branden en blaecken ende tot de alderwreetste straffe der Burgheren.
Dit en noch veel meer andere dinghen zijn gheschiedt ter wijlen dat Requise-
nius de Republijcke heerschte ende bediende: den welcken de Coningh seer be-
quaem ende weerdigh gheacht heeft om naer Albam inde heerschinghe ende
inde saecke van hem ghedaen (daer ick afgesproken hebbe) te volghen. Doch
een

eene schielicke ende onverwachte doodt heeft de stringen der eerster pooginghen ende begeerten van desen Overstē (door verscheydene listen der Spaensche tyrannie rijdende) afghesneden. Het ghene dat de Coningh van Spaengien door desen niet en heeft connen volbringhen / het selve heeft hy met de nieuwe ende schandelicke bedriegherien / listen ende lâghen van Hieronymus à Rhoda gheproeft wt te voeren. Desen is terstond naē de doodt van Requisenius van den Coningh in den Raedt van Staten (tot Brussel) ghestelt / om dat hy met haer eendrachtighlijck over de Republijcke (of Ghemeente) soude heerschen: ende dat hy de sware Mutinatien / Seditien / eñ oproerten vande Spaensche Crijghslieden [die Aelst / Maestricht / Antwerpen ende de andere Steden met het ongehoorde moorden / branden / rooven / verwoest hadden] soude straffen. Ende de sake was also verre gecomen / dat die verwoesters terstond als Rebelle / wederspannige / ende vyanden verclaert ende gebanne zijn: maer niet lange daer naer is Rhoda door Spaensche bedriegerien het hoofd vande Rebellen geworden: Hy ghebruyckt den Coninghlijcken segel / ende de Staten verachtende / wilt opentlick voor Gouverneur (of heerscher) ghehouden wesen. Door dese trouwloosheyd zijn de Staten seer beroert ende ghe-erghert gheweest. So dat sy haer gelijckelick met den Prince van Orangien / ende met de Hollanders ende Zeelanders vervoeghen: besluytende / Datmen alle de Spaengiaerden wt Nederland moest verdrijven / ende datmen de selve met oorloghe ende wapenen altijdt seer cloeckelick moest wederstaen. Midler tijdt nochtans en vergeten sy hares schuldighen plichts teghen den Coningh niet / maer / daerenteghen / bidden hem dickwils met ernst dat hy die Spaensche verdervers wt het Landt wilde ontbieden / dat hy de selve straffe over de wreetheyd eñ dertelheyd daer sy de voorneemste stedē van Nederland mede benouwt hebben. Wat vercrijghen sy door dese beden? De Coningh prijst Rhodam, ghetuyght dat sijnen dienst hem aenghenaem is geweest / ende belooft hem ende de andere Spaengiaerden den loon die hare daden verdient hadden: waer wt claer ghenoegh blijckt dat alle dese dinghen (als ick te voren ghesepdt hebbe) eerst door des Coninghs raedt ende toestemmnen aenghevanghen ende ghedaen zijn. Doch als de Coningh sach dat door desen middel niet wtghérecht en wierdt / ende dat de Nederlanders sijne bedriegherien ghewaer wierden / soo dat sy met ernst haer tot de oorloghe bereyden / heeft hem goedt ghedocht eenen anderen wegh in te gaen: Voort voor het Leeuwen vel het Vossen vel aen: hy stelt haer den Vrede voor. De Staten nemen den Vrede wederom ter goeder trouwen aen / ende sy en dochten niet / Dat daer al eene andre Slanghe vande Spaensche trouwloosheyd in dat groene gras des Vredes schuylde. Want desen Vrede wierd voor vaste ende bestendigh ghehouden / ende is soo seere door den Eedt van Ioannes van Oostenrijck [corts daer naer in het Landt ghecomen] versterckt ende bevestight / ende was met sulcke voorsichtigheyd van onse Staten bepaelt / dat alle Nederlanders ten langhen lesten schenen verlost te zijn door die cloecke ende frome mannen: soo dat elck de tranen vande inlandsche oorloghe van sijne wangen wischte: dat was die Pacificatie (of bevredinghe) van Gendt / van de welcke ick nu [de daden van Ioan van Oostenrijck / die de Coningh doen ter tijdt tot eenen Overheer der Nederlandē wt Spaengien gesondē hadde / verhalende]

sal

sal spreken. Terwijlent wille ick u/ Aldervredighste Vorsten, gebeden hebben/ dat ghy my/ van nu voort hier af sprekende [als ghy tot noch ghedaen hebt] met een goedgunstich ghemoed wilt hooren/ ende grondigh verstaen: waerom dat de Spaengiaerden ons valschelijck beschuldighen dat desen Vrede eerst vande onse is gheschoffiert ende ghebroken: welcke beschuldinghe ick seer swaer achte te zijne.

Onder de andere conditien (wetten of voorwaerden) van desen Vrede/ was dit eene vande ghewichtighste ende weerdighste: dat Don Ian geene Spaengiaerden of wtlandtsche/ noch oock eenighe van de gene door welcker toedoen dat het kenlick was dat de Provinsien tot het wterste verderf ghecomen waren/ in sijne raedt soude toelaten: Hy daerentegen beroept de sulcke tot hem/ heeftse in zijn Hof/ jae in sijne heymelickste cameren laten comen. Dien Babtista Taxis [wtnemende Bespieder van onse Landsaten/ die weynigh te voren den Secretaris van Duc d'Alba geweest hadde] en is niet alleenlick by sijne heymelicke raden ghevoeght; maer oock over de selve ghestelt. Boven Octavius Gonzaga, eenen Italiaen/ heeft hy oock Escovedum (dien doortrapten Spaenschen Vos) tot sich ghetrocken. Hy heeft noch eenighe Nederlanders by de selve ghevoeght. Wat Nederlanders? de ghene die ten deele raders eñ gunders van soo vele jammeren gheweest hadden; die van haer Vaderland ende alle vrome gehatet waren: te weten/ Barlemont, Megan, Hierges, Floion, Hautepenne, Assonville, eñ andere Pesten des Vaderlandts: die de wet van Lentulo, Catilina eñ Cassia ghestelt met hare raden ende daden bevestight hadden/ te weten: Dat alle de gene die behoudens de Republijcke behouden wilden zijn/ voor vyanden souden ghehouden wesen. Door deser raedt ende daedt souden de Spaengiaerden/ terstond in het beginsel van desen Vrede/ de Stadt van Gendt overweldight hebben/ soo de heylsame raden ende vrome daden van onse Staten sulcks niet verhindert en hadden. Don Ian selve en heeft sijnen haet ende vyandtschap op de Nederlanders niet langhe in toom ghehouden/ maer heeft dien heylighen Eedt die hy op het heylighe Euangelie voor den Bisschop van s'Hertoghenbosch ende den Nuncius (of gheestelicke Gesand) des Pauses ghedaen hadde/ haest wt sijnen sin ghedaen: Hy hadde belovet eñ ghesworen dat hy met alle de Crijghslieden/ die vijftien duysent in Nederland waren/ van hare achterstellen soude handelen/ op dat sy daer naer alle moghten afghedanckt worden/ ghelijck het in het verdragh des Vredes was besloten. Hy daerenteghen belovet de Crijghslieden van nieuws meerder besoldinghen/ eeren/ Ampten/ vergeldinghen/ van des Conings weghen/ ende houdet eenen overboosen raedt met Fronsberghe ende Focker, Overste vande Duytsche Crijghslieden: welcke raden hy eensdeels volbraght heeft; andere en heeft hy/ door ons verhindert zijnde/ niet connen wtvoeren. Doch op dat ghy den grondt hier af wel mooght sien/ sal ick u de saecke soo zy gheschied is grondigh verclaren: Want in dese twee conditien of voorwaerden/ Het onderhouden van de Roomsche Religie/ eñ den Coningh wettelicke ende gherechtige gehoorsaemheyd te bewijsen/ bestond de heele t'samenvoeginghe des Vredes. Doch als de Staten dese dinghen met eenen hooghen eedt swoeren/ so wierd dat met eenen toeghelaten/ dat die Landssaecken/ die terstondt inden aenvangh des Vredes op den voet van dien Vrede niet en conden worden ghestelt/

stelt/dat dit volcomelicker inde naeste vergaderinghe der Staten souden af-
gehandelt worden. Doch Don Ioan [wiens ghemoedt door den lust om met
bedeckte liste den Vrede te breken / ende de oorloghe aen te vanghen brandde]
alle dese voorwaerden ende beloften achter rugghe stellende/ is terstond tot de
claghten gecomen die Philippus eñ al die vorige heerschers als een decksel ge-
bruyckten/om al hare boose stucken tegen de Republijcke te decken: te weten/
dat de Hollanders ende Zeelanders de Roomsche Religie verswijnden / ende
naerlieten/ende dat alsoo de geboden des Conings naergheIaten waren. Op
desen acmbeelt sloeghen sy nacht eñ dagh/randen de Staten aen / vielen haer
seer moepelick/ haer radende dat sy al ghelijck de oorloghe teghen Holland/
Zeeland/ende den Prince van Oraengien [eenen wtnemenden wederstryder
vande ongerechtige heerschappie der Spaengiaerden / de welcke de heele Re-
publijcke seer groote weldaden hadde ghedaen] souden aenvangen. In desen
raed hadde Don Ian die ooghe op twee dinghen die tot syn voornemen sonder-
linge nut ende dienstigh souden wesen: Dat door de inlandsche oorloghen des
Lands middelen souden wtgheput worden / Ende dat hy de selve daer naer
door haere eygene oorloge geswackt eñ gecroockt zijnde/bequamelic te samen
soude mogen onderdrucken. Als hy nu aen dese begeerte/aen dit versoeck/als
tegen steenclippen door een ongeweerte ghesmeten zijnde/ghestadigh aenhielt:
hebben de Staten gheantwoord/ dat het beter eñ nutter voor de Republijcke
was/Dat al het gene daer Don Ioan over soude mogen clagen / door vriende-
licke verdraginghen in de vergaderinghen der Staten soude afghehandelt eñ
vereenight worden. So sy hem dat hadden connen indrucken eñ doen geloo-
ven/wy en souden noyt in de iammeren van dese inlandsche oorloge gevallen
zijn. Want wat strydet meer tegen het gemeene beste/ eñ teghen alle mensche-
lick recht/dan datmen die verschillẽ diemen met reden eñ recht can scheydẽ/
met de wapenen wilt wtvoerẽ. Archidamus [wel geenen Coninck der Christi-
nen/maer van een statigh/ deghelick eñ seer voorsichtigh volck] seyde/dat het
ongerechtigheyd was tegen dien de wapenen aen te nemen/die bereyd was de
saecke voor het gerecht te handelen. De Romeynen selve/ als haer eenigh on-
recht of gheweld aenghedaen was / en quamen niet terstond tot de wapenen/
maer sonden eerst Clarigatum, dat is/deden de gh roofde dinghen helder ende
claer weder eyschen. Maer hoe nut/ goet eñ wel gesteldt is de ghewente der
Republijcke van Venegien/die ick noch lest gesien ende waergenomen hebbe!
want sy en latẽ niet toe dat selfs de bysondere Edele van haer bloeyende Re-
publijcke om de cleynste ongelijcken onder een twisten of haet eñ vyantschap
voedẽ;maer roepen de selve in haren Senaet (of Raedt) begeeren/bidden ver-
manẽ haer/sy willen gedencken: Dat sy alle kinderen van S. Marcus (welcken
naem sy hare Republijcke gegevẽ hebbẽ) zijn/ broeders eñ Burgers van sulck
eene vrye eñ geluckige heersching; dat het haer niet en betaemt heymelicken
haet eñ twisten om bysondere saken te voeden / die daer naer gheineene soude
mogẽ wordẽ/tot groot perijckel eñ gevaer der Republijcke. Welcke ghewoonte
voor al in Landssaecken behoort te ghelden / ende in alle welgestelde Repu-
blijcken plaetse te hebben. Dit doende en souden wy de eene Stadt teghen de
andere) dickwils in eene Provincie of in eene Republijcke) of Adel teghen Adel
van weder zijden niet sien oorloghe / nederlaghen/ verwoestinghen / branden
en blaecken dreyghen/noch malcanderen met gheweld aentasten. Om dan

tot onse vorighe reden weder te keeren / aenghesien datter twee wijsen van strijden zijn/eene met woorden voor het gherichte/de andere met ghewelt; dat de eerste de menschen/de tweede de onredelicke beesten eyghen zy / ende datmen het gewelt gantsch moet vlieden/soo ons het ghebruyck des rechts niet gheweygheret en wordet / soo moetmen ghelooven dat de Staten door eenen goeden en heylsamen raedt sulcke verschillē veel eer met reden eñ t'samenspreckinghen hebben willen ghehandelt hebben/dan dat sy door oorloge ende vergieten van Burgerlick bloedt souden grooter ghemaeckt worden. Ioan daerenteghen claeght openbaerlick van alle de Staten/ hy schelde se alle voor rebelle of wederspannighe: Ende en handelt met de Hooghduytsche Cryghsluyden niet meer met bedeckte laghen van dinghen die de Republijcke schadelijck waren [die hy langhe bedecktelijck hadde ghehandelt] maer begon doen eerst opentlicker te handelen: ghelijck de heele saecke door verscheydene afgeworpenene Brieven tot der Staten kennisse is gecomen. Vele dinghen saghen sy dagelicx met hare ooghen: Eerst als hy sijn heele Hofgesin ende sijne raedtghesellen te Berghen in Henegouwe (eene seer stercke stadt/seer bequaem tot sijne conjuratie ende tot sijne t'samenspanningē) vervoert heeft/eñ gewilt heeft dat die Stad met garnisoē soude versiē worden. Als hy daerenbovē doē hy het Casteel van Antwerpē met bedrogh heeft vallē/tñ de wel versurghde ende stercke steden van Namen ende Charlemont heeft durvē overvallen / ende de selve met de wacht van zijn Chrijchsvolck versien: Als hy daer naer met laghen de Stadt van Bruyssel heeft gemeynt in te nemen. Soo dat alreede de voorneemste steden door sijne veelvoudige ende stercke stercken beleghert ende verdruckt waren/eñ dat hy sich nu geheelick teghen de Republijcke begon op te werpē/ende dat noch vele andere dinghen door sijnen raedt ende beweghen ghe schieden: daer hy naer sijnen Eedt hadde behooren te raden/dat alle het Crijghsvolck de wapenen soude aflegghen/ende ras uyt de Landen vertrecken. Al welcke dinghen de Staten ooghschijnich siende/ende oordeelende dat sulcks tot den ondergangh der Republijcke streckte/docht haer dat sy als op de Raedwacht moesten blijven/sy en sloeghen haere ooghen van de Republijcke niet van dien tijdt af dat hy het al wilde verrichten. Dies sy met de uyterste dienstwillighheyd/ noch door geene onstelteniße des ghemoedes beweeght zijnde/aen hem Marollæum ende Brusum als Ghesanten sonden; haer belastende / Dat sy haere voldoeninghe ende onschult souden vertoonen/ende souden de selve van alle suspicie ende quaedt vermoeden [de welcke sy seker wisten booselic van hem ghedeynst te worden] vrijden: souden oock van nieuws de trouwe vernieuwen die tot Gendt was gegeven/sy souden beloven/ dat de Staten neerstig ondersoeck ende wreede straffe soude doen op die veraedt moorders ende t'samengheswozene/die hy seyde naer zijn leven te staen/teghen hem geconspireert of verraed verbindinghe ghemaeckt te hebben [sich ghelatende om sulcks te voortcomen naer Namen getrocken te wesen] sy souden hem bovē de garde, of lijfwacht die hy alreede hadde/noch drie hondert volle gewapende Crijghslieden/al te samen Nederlanders geven: welcke saecke voor hem noyt Gouverneur of heerscher en was aengheboden: Doch met alle dese Supplicatien (of Bede-versoecken) en is niet uytgerecht: de zedigheyd noch

de

de reden en heeft hy Don Ian geene plaet se ghehadt: Jae hy en heeft syne quade stoutigheyd niet bedwonghen: maer heeft die in de selve Legatie (of ghesandschap) Marollæo verklaert: synen roem draghende: Dat hy sich de Stadt van Antwerpen nu gantsch versekerde/ eñ dat hy niet en twijvelde sy en was onder syne wille ende ghebiedt ghebraght: dat hy gheen gebreck van Crijghsvolck noch geldt en hadde/ dat hy alle dingen veerdigh hadde om oorlogh te voeren ende sich selven niet den sweerde meerder authoriteyt/ maght/ ghebiedt/ende bevel te verwerven/ dan hem vande Staten in de Pacificatie van Gendt toegelaten ende belooft was: dat het oock synen wille wel was dat de Ghesanten alle dese dinghen de Staten souden bootschappen: hy en soude haer niet verswijghen van al het ghene dat hy wist aen dit zijn voornemen ende wille te belanghen. Dese saecke is seker/ ende is al voor desen bekent/ soo dat hier gheene ghetuygen van noode en zijn. Eñ/hoewel dat het ellendig is niet te connen loochenen dat seer schandelick is te bekennen/ nochtans en achte ick niet dat de Spaengiaerdẽ selve (hoewel sy onbeschaemder zijn/ dan men wel soude ghelooven) dit tot eenighen tijde sullen versaecken. Don Ioan hadde oock aen Trelongh ende andere ghesellen ende medeplegers van syne listen en laghen gheschreven/dat hy het goedt vande Burghers van Antwerpen/als in eenen Cimbrischen roof/de Soldaten tot Buyt gaf. De Soldaten renden alreede als doodelicke vyandẽ door de de stadt/ drongen de Burghers al af wat sy wilden. Vele vande voorneemste Burgers begondẽ wt de Stadt te vluchten/ende als Ballinghen te worden: waer wt den handel eñ scheepsvaert der Cooplieden begon op te houden. Hoewel dat dit al groote eñ openbare teeckenen van haer vyandigh ghemoed waren / nochtans verdroeghen de Staten dit zedigh ende matigh: ende souden't seker noch verdraghen hebben/so de doodelicke ende jammerlicke stuckẽ die Don Ioan voornam / noch niet meer en claerder aen den dagh ghecomen en hadden. Even als yemandt die in het eerste aensien eenigh levenloos ende onghevoelick schepsel meynt te sien/ende daer naer door sekerder teeckenen begint te vermoeden hoedanigh het ghene was daer hy aen twijfelde / soo verstonden oock de Staten lichtelick wt al die dingen die sy ghesien hadde/dat dien Vorst in syn ghemoet ende raden eenighen haet tot verderf der Republijcke streckende voedde: Maer hoedanigh dat hy was/ende hoe verre dat hy dien over de Republijcke wilde wtstorten/ dat hebben sy daer naer eerst wt syne ende andere Brieven seer claer onderschepden. Want in Gascognen waren vele Brieven afgheworpen te weten twee van Don Ian selve aen den Coningh gheschreven/ ende eene van hem aen Antoni Peretz, het hoofd van syne raden: daerenbovẽ vijf Brieven van Escovedo aen den Coningh: wt de welcke de Staten seeckerlijck conden verstaen/dat daer monsters ende vreemde ghedrochten ghevoedt/dat daer bedeckte raden verhandelt/ wierden; dat grooten twist in Nederland onder de stedẽ ende Edele gemenght wierd: eñ door wat middel dat sulcks soude geschiedẽ/ende hoe dienstigh dat het was om die tyrannie ende Inquisitie/naer het vast besluyt der Spaengiaerden/in te voeren ende te gronden: dat daer toe Crijghsvolck/wapenen ende alle oorloghs-gereetschap met ernst vanden Coningh gheeyst ende ghevordert wierdt. Aenmerckt ende verstaet Doorluchtighste Vorsten, de bedeckte raedtslaghen van desen man; hoort de woor-

den

den die hy in de brieven aen den Coningh gheschreven (die als ick ghesepd heb-
be/ afgeworpen waren) ghebruyckt heeft: Aenghesien dat dit lichaem (schrijft
hy) so ongesont is, dat het niet anders dan met afsnydinghe der onghesonde leden
en can ghenesen worden, soo moet ghy wel toesien dat ghy dese gheleghentheyd
die haer vertoont, gebruycket. Doch Escovedo voeghde het overige daer wijd-
loopigher by/ als eenen goeden uytlegghet van syne meyninghe/ die het ghene
wel moght schryven/ dat Ioan selve niet en wilde te kennen gheven. Desen Es-
covedo was den rechten Trawant ende dienaer der stoutigheydt ende der
verraderie/ de welcke ick achte van syne natuere ende zeden Escovedo genaemt
te wesen/ om dat hy de ellendighe Nederlanders met list in het net wist te brin-
gen. Hy schreef het ghene aen den Coningh dat Ioan wilde dat hy soude schry-
ven: te weten/ Dat het niet en conde gheschieden/ dat de Nederlanders haer
onder de loutere ende volcomene ghehoorsaemheydt ende wille des Coninghs
souden onderwerpen/ soo sy niet eerst met vyer ende sweerdt ghetemt ende
ghedwonghen en waeren/ dat daerom Crijghslieden ende wapenen van noode
waeren/ ende dat sulcks met oorloghe te weghe moest ghebraght wesen. Daer
by gaf hy als eenen goeden Bouwmeester vande Spaensche Tyrannie te ken-
nen/ dat men die wreethepd ende strengicheydt de welcke Alba ende Requise-
nius misbruyckt hadden/ niet gheduerigh en moest te wercke stellen: maer
men moest de Nederlanders al met meerder bedrogh ende ghevepnstheyd
verstricken. Ghelijck het inde Zeevaert eene wete is/ het ongheweerte te wille
te zijn/ al en cannen de haven niet houden: doch als hy in de selve/ den cours
of seylinghe veranderende/ connet comen/ soo is het eene sotte daedt datmen
dien cours diemen ghenomen heeft met perijckel ende ghevaer houdet/ dan
men liever den selven veranderende/ soude tot de ghewenschte plaetse comen:
soo was zijn gevoelen datmen de eerste rasernie ende dollighept der Spaeng-
iaerden wat moest versachten/ ende met ghevepns de trouwe ende beloften te
wercke gaen: dat Don Ioan die eene ongheloovelicke matighepd/ een middel-
matigh ghemoedt tusschen eergierichepdt ende wreethept hadde/ dat seer ghe-
luckelick soude doen. Hy riedt door synen ende synes meesters raedt datmen
eerst Enghelandt met Oorloghe soude overweldighen: soo soude het gheschie-
den dat de Nederlandtsche Provincien lichtelick souden verovert worden.

Inde Brieven die Don Ioan aen Antoni Perez, synen sonderlinghen vriendt/
ghesonden hadde/ gaf hy te kennen: Dat hy van natueren en ghemoede soo
ghestelt was/ dat hy niet stille in ledighepd en conde leven/ ende met de rech-
ten des Vredes omgaen: dat zijn ghemoedt oock niet en conde verdra-
ghen dat hy sich de Privilegien ende Wetten der Nederlanderen gheheel
soude onderwerpen/ maer hadde liever met de wapenen eene gantsch vol-
comene ende onbepaelde heerschappie den Coningh over de Nederlanden te
vercrijghen. Soo ghy dan noch niet ghenoegh en siet/ dat Ioan eerst
de Pacificatie van Ghendt ghebroken heeft/ daer sulcx wt soo vele ende
clare bewijsredenen blijckt/ soo ghedenckt [by den levenden GODT] ghe-
denckt (segghe ick) wat hy voor redenen teghen de Gesanten onser Staten tot
Marche en Famines ghebruyckt heeft: als hy seyde: Dat hy de conditien ende
voorwaerden deses Vredes soo langhe soude houden/ tot dat hem het aenghe-
vanghene verbond soude berouwen: dat is/ Tot dat hy de Staten met zijn
soet

soet vleyen ende ghevepnsde sachtichepdt in slaep ghewieght hebbende/
de selve ten lesten soude ombringen/ ende met de selve de heele Republijcke/
onderdrucken. Want naer de doot van Ioan wees Philippus ons opentlick
dat ons sulcx voor seker soude wedervaren hebben/ als hy door den Heere
van Selles de Staten tot Mechelen heeft te kennen doen ghevẽ eñ doẽ aen-
segghen: Dat hy de Vrede wetken wilde breken/ ende dat hy in de selve niet
langer en wilde ghehouden wesen. Maer om wat oorsake? Was het om het
verswijmẽ der Roomscher religie? Seker de selve en hadde noyt met meer-
der vlijt/sorge/eñ neerstighepd geoeffẽt eñ geeert geweest: noyt en was dẽ
yver van ons volck tot de selve grooter: De Bisschoppen der Kercken wa-
ren alreede aengenomẽ: De Scholen eñ Collegien warẽ eensdeels ingestelt/
eensdeels vernieuwt eñ vermeerdert: eyndelick daer en wierd niet naerge-
laten dat tot onderhoudinge vande wijsen eñ Ceremoniẽ van de Roomsche
Kercke diende: so dat ons Nederland met Italien eñ met Roome/ dẽ eersten
stoel eñ als de Hoofdstadt van die Religie/wel hadde mogen monsterẽ / eñ
om schoonst voort doen. Het welcke des Paus Nuncius (of geestelijcke Ge-
sand) die van sijne sijde tot ons gesonden was / niet en sal connen versaeckẽ:
Want hy selve/ aẽ dẽ Paus van dese sake schrijvẽde/seyde: Dat hy sich ver-
wonderde ende seer daer over verblijt was/ dat de voorschrijvinghen ende
officien (of diensten) vã de Roomsche Kercke vã de Nederlanders met sulc-
ken vlijt eñ godvruchtighepd onderhouden wierden. Hoedanigh dat nu het
gemoed/ wille/ eñ den vlijt van onse Staten ende alle de Nederlanderẽ tot
den Coningh was/ en behoeven wy niet voor oogen te stellen: Wy en behoe-
ven niet te bewijsen/ dat sy niet liever gewilt en hebben/ dan de Coninglicke
gebodẽ genoegh te doẽ/ eñ de selve te gehoorsamen. De Trophæa; Pyramiden,
Eerpoortẽ/ die ter eeren/ eñ op de incomste van Ioan seer heerlic ende costelic
gemaeckt eñ toegestelt zijn/ connen dit getuygen. Met wat blijde geluc wẽ-
schinge van alle de Edele/ met wat juychen van al het volck/ met wat banc-
ketten ende lands maeltijden dat hy ontfangen is/ ende hoe vele vreughdes
het Nederlandsche volck/ doen desen vrede gemaeckt was/ op alle tonneelen
vertoont heeft/ getuygẽ noch alle vremde Volckerẽ/ die daer over verwon-
dert ende verslegen zijn: het en was anders niet dan of de Nederlanders in
desen Oversten den aenvangh ende begin van eene welbestelde Republijcke
ghevonden hadden. Ghy selve/ Ioan, soo ghy eens in u eyghen ghemoedt/
conscientie/ ende ghewisse gaet/ en sult niet connen loochenen/ dat de Ne-
derlanders die conditien ende voorwaerden des Vredes/ die sy moesten on-
derhouden/ volbroght hebben/ ende noyt de geboden des Coninghs gewey-
gert en hebben te ghehoorsamen/ als die maer niet snooder en warẽ/ dan de
gheboden van Manlius: als sy niet seere teghen de gherechtichepdt/ noch te-
ghen haere Wetten ende Privilegien e nstreden: Maer op dat ick eene
saecke voortbringhe die een yeders verwonderen heel te boven gaet/
ende die dese onse wederredeninghe sal besluyten / ghy moet voorseker be-
kennen/ dat de Staten aengenomen haddẽ de Hollanders ende Zeelanders
met wapenen ende gheweld te dwinghen/ om die dingẽ te doen die ghy ver-
socht/ ende als de grondtvestinghe van uwe beschuldinghe ende claghte ley-
det/ soo sy haer daer toe met rechten/ redenen ende t'samensprekinghen niet

en con-

en conden bringhen. Welcke dinghen ghy al temael hebt veracht ende verworpen/op dat dit dexsel/dit eenigh voorwenden / voor uwe valsche beschuldingen soude blijven/ende dat dit eene billicke oorsaecke van uwe conjuratien soude zijn : Doch die oorsaecke en was daer toe niet ghenoeghsaem/noch en conde oock niet ghenoeghsaem wesen : ghemerckt dat het by alle menschen/ niet alleene Nederlanders maer oock wtlanders [die doen de heele saecke als sy ghescheidt is saghen/oft hebben hooren segghen] bekent is ; Dat de Hollanders ende Zeelanders altijd des Coninghs gheboden ende bevelen (als hadden't Oraculen/of Godes redenen gheweest) aengenomen ende volbraght hebben : Dat sy noyt naerlatigh ende verswymigh van haere Ampten ende plicht/die sy door de wet der natueren / haere Vorsten schuldigh waren/ en zijn gheweest. Doch dat bekenne ick vry wt [het welcke ick tot haeren onsterfelicken ende aldergrootsten lof haer toe schrijve ende heylighe] dat de Hollanders ende Zeelanders de eerste raders ende voorganghers der andere Provincien gheweest hebben/om de gemeene Vryheyd te bevrijden ende voor te staen. Want ick wil ten langhen lesten/ Aldervoorsichtighste Mannen, Aldermaghstighste Staten van Holland ende Zeelandt, mijne wtsprake van de boose stucken van dien onvromen man tot uwe deuget / manachtigheyd ende cloeckheyd wenden. Soude ick die vroomheyd voorby gaen / daer yeghelijck den mondt vol af heeft/daer u yeghelick om lovet/minnet/ eeret ? Ghy hebt altijdt met een volstandigh ghemoede de alder onverdraghelickste ende alderwreetste dienstbaerheyd der Inquisitie(of Gheloof-persse)geweygert/afgheslaghen. Soo sy nu segghen/Dat de Authoriteyt/ aensien ende ghebodt des Coninghs daer in bestond/ende dat ghy voor de selve niet en hebt willen wijcken/ noch de selve ghehoorsamen [ghy selve bekent tot uwen grooten lof dat ghy de beschuldingen van Ioan dese oorsaecke ghegheven hebt : dat ghy / van alle schult vry zijnde / hier in nochtans schuldigh zijt ende wilt wesen] soo mooghe ghy u daer over beroemen / Dat ghy u met sonderlinghe voorsichtigheyd ende wijsheyd ghewacht hebt / om tot geenen tijden door dese of door eenighe andere Spaensche bedriegereien/meyneedigheden / listen ende laghen/ bedroghen/verschalckt ende verstrickt te worden : Dat ghy alder eerst ontsteken zijt met sonderlinghe standvastigheyd ende grootmoedigheydt om de Republijcke van het swaer jock der Tyrannie / ende wreede heerschinghe te verlossen : Dat ghy met de fackel uwer Vryheyd alle de andere Provincien voorghelicht hebt : Dat ghy liever door dese langhduerighe oorloghe hebt willen verteert worden/sterven/alderhande misquaem lijden/dan uwe Wetten/Rechten/Privilegien te verlaten. Ic bidde GODT/door wiens eenigh beleyd/weldaden ende hulpe ghy sulcke wtnemende dinghen wtrechtet/ dat ghy van nu voort eeuwigh ende ghelucklgh daer in volherdet. Nu keere ick weder tot het gene daer ick af ghewelken ben/ ende beveel u oordeel ende schepdinghe / Kersten Vorsten, het ghene wat ick vande daden van Ioan ghesepdt hebbe. Kent/oordeelt/ende spreeckt wat u daer van dunckt. Aenghesien dat van alle de Staten niet naergelaeten en is/dat sy door de Wet ende verbondt hadden belooft te doen : Dat daerenteghen Ioan van de thien deelen onses accoordts(of verdraghs)die hy alle behoorde te voldoē/ niet in een eenigh deel sich wel heeft ghequeten : so siet ghy met wat gherechtigheydt wy die saecke

aengeno-

aenghenomen hebben/ ende hoe wy (de selve alreede aenghenomen zijnde daer in ghehandelt hebben. Want als de Staten saghen dat haer alle hope ende trouwe van sulcke groote menighte Hooghduytsche Crijghslieden af te dancken wegh ghenomen was; dat de selve in de Steden ende in den mondt der Frontieren ghelevdt waren/dat sy Namen ende Charlemont, wel versurghde Steden ende Casteelen /inhielden/ op dat Ioan het groote Heyr-legher/dat hy van den Coningh met Brieven begheert hadde/ daer langs in het Nederlant soude ontfangen; Dat sy daerenbovẽ saegẽ dat aller Crijghslieden haet op haer ghekeert was/ dat sy met seer grooten lust snackten naer den roof vande grootste Steden: Dat sy maer het alderminste teecken van haeren Vorst en verwachteden/ om naer het selve terstondt op het leven/ goedt ende middelen der Nederlanden als woedende beesten te vallen: Dat Ioan selve/ ende andere ongherechtighe lieden/ den ondergangh van ons Vaderlandt daghelicks dreyghden! Dat sy door der Bondghenooten aenwijsinghen/hand/mond/ende brieven/selve overtuyght waren: Dat sy over een gecomen waren/de steden in brant te steken/ al de edelste ende beste Burgers te dooden/Nederlaud te verwoesten/ ende de Republijcke uit te roepen: Wie en soude niet opghewreckt worden om het gemeene beste voor te staen ende te beschermen? Wie en soude met goede raden de laghen van Ioan niet willen voorcomen? Wie soude soo onvoorsichtich ende cleynhertigh wesen/die zijn eyghen leven met wapenẽ ende oorloghe niet en soude willen verweeren? Seker ghewelt met gheweldt/so men best can van sich te keeren/heeft de reden de gheleerde/den noodt de Barbaren/de gewẽte der Heydenen/eñ de onredelicke beestẽ de natuere selve geleert. Ghy selve Groote ende goede Vorsten, die u Rijcken vry ende welvarende besit/ connet dat lichtelijck weten/weet dat dit also moet toegaen. Maer wat segghe ick dat ghy dat wetet? alle de Spaengiaerden onse vyanden weten dit/ende sullen't ront uyt belijden: sy bewijsen met hare daden dat sulcks recht geweest heeft/ende noch is. Want aenghesien dat Henricus Castellanus (eenen Bastard) de overgrootvader van de Coningh Philippus, Petrum synen wettigẽ Broeder ende rechte Erfghenaem uyt het Rijcke verdreven heeft/om dat hy scheen tyrannie te pleghen dat hy tegen de Wetten ende Rechtẽ sijn Rijcke scheen te heerschen: Ende dat de Coningh Philippus op de selve voorwaerde dat hy Spaengien heeft gheerft/ oock het Nederlant heeft [te wetẽ/dat hy de Wetten ende rechten soude behouden/eñ heylighlick onderhoudẽ [waerom en moghen wy niet/ghelijck de Spaengiaerden Petrum verworpẽ hebben/oock alsoo wel Philippum [die sijne Onderdanẽ met eene] ongerechtige ende onwettige heerschinge verdruckt] voor eeuwigh ende altijt met onse wapenen ende Provintien verdrijven?

Maer ick vreese/Vorsten, dat ick u ghedult te seer misbruycke/ ende dat onse uytspraecke soo wijdloopigh schijnt gevallen te zijne/dat ick niet meer daer by en behoeve te voegẽ hen. Nochtans bidde ick/ dat ghy my toelaet dat ick het gene dat Philippus naer de heerschinghe van Ioan met de bedriegherijen van eenen ghe-veynsden Vrede heeft ghesocht te volbringhen/ nu met u verlof cortelick magh achtervolghen: op dat ghy seer claer mooght sien waerom dat wy inder eeuwigheyd geenen Vrede meer met Philippo en

mogen

☞ moghen maecken: maer eeuwigh ende altijdt/ sonder ophouden/ teghen hem
oorloghe voeren. Den naem des Vredes (ick kent) is wel soete: De Vrede
☞ goedt ende heylsaem; maer tusschen Vrede ende die dienstbaerheydt die met
eenen bedeckten Vrede bemantelt/ bewimpelt ende bedeckt is/ is seker een
seer groot verschil. Vrede is eene stille ende gheruste vryheydt: maer die
dienstbaerheydt/ of alderhande vreese der selve/ is het uterste van alle qualen
ende quaden. Soodanigh is dien Vrede (maghmen t'Vrede naemen) daer
de Nederlanders tot Colen toe ghelepdt ende verleydt zijn. Doen de
☞ Staten door haere Ghesanten ende Brieven uende uwe Voorouders [alle
Vorsten van Kerstenrijck] wederom ghebeden hadden: Dat ghy met u au-
thoriteyt/ aensien/ ende vermaninghe/ dien Vrede soudet vestighen; ende sou-
det toesien/ dat Philippus, op eene nieuwe bedrogh-wijse/ den selven niet be-
drieghigh en soude maecken: ghelijck hy seker boosselick den selven met be-
drogh heeft omghestooten. Want de Spaengiaerden en vertoefden doen
niet; maer hebben terstondt Artoys ende Henegouwe tot nieuwe tweedracht
ende afval vande andere Provincien beweeght/ over de welcke sy tot nu toe
gheheerscht hebben. Daer naer hebben sy Mastricht met wapenen ende ge-
weldt ghewonnen/ en hebben daerenboven vele andere Steden ende Pro-
vincien/ eensdeels met gheweldt/ eensdeels met groote beloften/ tot overghe-
ven ghesocht te beweghen. Ende eyndelijck is dat Vlissich verstand/ Alexan-
☞ der Farnesius, Hertoghe van Parma, wt Italien ghecomen: die als eenen
doortrapten Voghel-vangher/ alle de Steden van Brabandt ende Vlaen-
deren met den sangh sijner sachtmoedigheyd ende groote beloften heeft ver-
strickt. Van dien Vorst soude my vele te segghen vallen/ dat ick naerlaete:
doch eene saecke en sal ick niet verswijghen: Dat/ hoewel dat hy groote ende
wtnemender dinghen in den tijdt sijner heerschinghe voor Philippo ghedaen
daen heeft: dat hy nochtans niet en heeft connen ontvlieden van voordacht
te worden/ als of hy den Coningh de heerschinghe hadde willen ondercruypē:
door dien dat hy door groote sachtigheydt ende vriendlickheydt aller Neder-
landeren ghemoedt tot sich ghetrocken hadde/ ende dat hy oock die groote
boosheydt ende erghlistigheyd der Spaengiaerden schijnt doorsien ende ghe-
hatet te hebben. Daerom heeft hem ooc Philippus, Fungos of padden-broodt/
☞ te eten ghegheven/ die Agrippina den Keyser aengheprezen hadde/ op dat hy
door de cracht ende werckinghe der selver in het ghetal der Goden soude ghe-
leden ende aenghenomen worden. Maer wat was dat ten lesten voor eenen
☞ Vrede/ die als eene nieuwe sterre wt het firmament des Spaenschen bedrogs,
op ons heeft gheschenen: Tot den welcken ons de Hertoge van Parma raede/
doen alreede den overgrooten vyandt over ons hoofd stondt/ ende dat die on-
ghelooflicke Spaensche Vlote den heelen Ocean (of vlacke Zee) heeft ver-
vult ende bedeckt? Vlote die soo verschrickelick om aensien was/ dat ick qua-
lijc weet/ of Xerxes met meerder getal van Schepē/ met meer Crijghsvolcks/
☞ ende met meerder toerustinghe de Pontische Zee bedect heeft. Met dese Vlo-
te hadde Philippus ghedocht ons/ die als opghenomen waeren door het soet-
ghelupdt des Vredes/ al te samen t'onder te bringhen. Doch als die Vlote
door die eenighe maght van dien almachtighen Godt wonderbaerlick ver-

nietight,

retighet was/ soo biedet hy terstondt door den Ghesandt des Keysers dese Provincien nieuwen Vrede-handel aen/ op dat hy door de selve al zijn Heyrlegher ende oorloghs cracht wt Nederlandt in Vranckrijck soude moghen vervoeren. De laeghen die hy dat Coninghrijck over vele jaeren geleydt hadde/ begonden wonder goeden voortgangh te hebben: want sijnen bloet-verwant Henricus door parricide (of vriendtmoordt) ghedoodt zijnde/ ende den des heelen Rijcks door inlandschen crijgh gantsch zijnde verwerret/ so voorderde de saecke ende gheleghentheydt dat hy voorts met wapenen ende heyrcra ht sijn voornemen [van sich in dat bloeyende ende groote Fransche Rijc te dringhen] soude vervolghen: Welck Rijcke overwonnen ende overweldight hebbende/ soude hy sich daer naer sonder eenighe moeyte dese Nederlandtsche Provincien ende de andere Rijcken van Kerstenrijck onderwerpen. Hoe? Is het noch gheoorloft van de overighe ghevaeren der Republijcke te spreecken? Iay is het gheoorloft ende het sal my altijdt gheoorlooft wesen de Weerdigheydt van mijn Vaderlandt voor te staen/ de waerheydt te belijden.

Ghelijck de goede Orateuren (of wel-sprekers) eenighe van de aldercrachtighste ende ghewichtighste Bewijsredenen in het leste houden/ ghelijck de ervaerene Veldtoverste de beste Crijghslieden in het leste ghelidt pleghen te setten/ soo heeft Philippus oock dese leste jaeren eenen Vrede dese Nederlanden aenghebodén/ die met wtnemende trouwe versien ende ghevestight was/ die het gantsche fondament (ende grondtvestinghe) in de Deught/ Barmhertigheyt/ vlijt ende neerstigheydt/ ende liefde van de Eerdshertoghe Ernestus, sijn Susterlingh leyde/ die naer den Hertoghe van Parma in de heerschinhhe van dese Provincien was ghestelt: De selve beloofde dese Provincien eenen Vrede/ niet die met swaere conditien of Voorwaerden/ als de vorighe/ bepaelt was/ maer als sy dien selve souden begheeren ende wenschen. Philippus middeler tijdt heeft grooter heyrcracht in Vranckrijck/ ende sijne heymelijcke Moorders in Hollandt ghesonden/ om den Doorluchtighsten Vorst, Mauritium, Grave van Nassouwe [eenen wtnemenden betrachter vande deughd ende vroomheyd sijnes Vaders/ ende eenen sonderlinghe Voorvechter van onse Vrijheydt] te vermoorden/ ende door sulcke verfoeyelicke ende snoode straet-schenderie wt den weghe te rucken/ ghelijck sy/ weynigh tijdts te vooren met eene wreede ende verradelicke handt sijnen seer cloecken Vader/ den Prince van Oraengien/ omghebroght hadden. Eyndelick heeft Philippus veel snooder ende veel booser raden teghen dese Provincien besloten/ dan hy opt te vooren heeft connen bedencken. Ick en segghe niet lichtveerdigh Vorsten, dat niet Duysent ghetuyghen nessens my ter goeder trouwen en sullen ghetuyghen dat de Brieven van Philippus selve niet en bevestighen. Wat dan? Meynt de Coningh van Spaengien/ dat onse Staten met eenigh voorwenden van Vrede van haeren aenvangh ende voornemen connen afgekeert worden? Weet hy noch niet dat onser aller ghemoed soo verhert is/ dat wy veel liever de oorloghe ende wapenen/ dan eenigherhande nieuwe Vrede-laghen/ (hoedanigh dat sy souden moghen wesen) plaetse willen gheven? of meynt hy

 missschien

misschien dat het ghemoedt onser Staten alle daeghe naer sijnen lust ende welgheuallen open staet? Hoe? Is hem noch onbekendt dat de Raden van ons volck / met aller verwillinghe en overeenstemminghe al over langhe daer in vereenight ende met malcanderen verbonden zijn / Dat sy inde oorloghe ende met de wapenen veel liever heerlick voor hare Wetten / voor haer Vaderlandt / willen sterven / dan van nu voortaen onder sijne listen ende laghen schandelijck te besswijcken? Segh ick beswijcken? Jae in het uyterste quaedt der tyrannie te comen / in onverdraghelicke ende onmensche banden der slavernie ghebonden te worden / ende onder de gheachte Slaven ghestelt te wesen? Wy hebben eeuwighe oorloghe / eeuwighe wapenen / teghen hem bestelt ende ghescherpt: Wy en hebben noch en moghen onse ooghen op geenen anderen Vrede hebben / dan die met wapenen ende ghewelt ghegrondet / bevestight ende behouden can wesen.

Maer aenghesien dat wy van Vranckrijck een weynigh te vooren begost hebben te spreecken / ende te bewijsen dat onse oorloghe eenighsins met de selve vervoeght is / soo sal ick voortvaeren om eenighe dinghen hier by te voeghen door de welcke ghy seer claer sult connen sien / hoe vele listen / laghen ende bedrieghen dat Philippus het selve heeft ghelepdt. Hy heeft nu al over langhen tydt (als ghy wetet / Vorsten) ghearbeydet ende ghepooght om al het ghewelt sijner oorloghe op Vranckrijck aen te wenden: op dat hy door het voorvallen van de tweedraghten in Vranckrijck soo vele met sijne oorloghe ende oncosten soude te weghe bringhen / dat soo hy swaerlick het heele Rijck conde inslicken / dat hy ten minsten een groot deel van het selve soude moghen vercrijghen. Want hy hadde sich selven al van te vooren door de toerustinghe van die wreede Vlote / Vranckrijck met Engelandt / als eenen roof sijner vyanden toegheschreven: daer hy nochtans van de goede Coninghen nerghens in beschadight en was / noch door gheen onrecht tot die oorloghe en was beweght. Het en sy misschien dat hy dat voor oorsaecke ghenoegh achtet / dat de Paus naer den wille ende versoeck van Philippus, dese twee alderbloeyenste Rijcken / om de oeffeninghe ende dienst der ghesupverde Religie in den Ban heeft ghedaen. Om welcke Religie uyt te roeyen ende verstroyen / Philippus als eenen Cato Major, met de strengigheyd der Roomsche Censores (of Tucht-meesters) ghewent is op alle Coninghen ende Volckeren der aerden acht te nemen / ende de selve daerom te straffen. Doch eene saecke die u alleen bekent is / over welckes saecke schandelickheyd sich niemandt ghenoeghsaem can verwonderen / en magh nu noch overghesłaghen / noch naerghelaten worden: Dat Philippus in dese oorloghe van Vranckrijck door den Hertoghe van Feres ende andere Spaengiaerden met de Ligue (de welcke hy als medegheselle der oorloghe bystandt ghedaen hadde) seer ernstigh ende met de uyterste vlijt ghehandelt heeft / om het recht vande Fransche Croone / niet alleene vande successie / of afcomste / des coninglicken gheslachts / maer oock van alle Francoysen te vervremden / ende aen Spaengien te trecken. Die dinghen zijn soo seker / Vorsten, dat niemant daer aen en twijfelt. Maer / waerom ghedencke ick dit? Wat doet dat tot de saecke die ick voorghenomen hebbe voor te staen? Daer toe dient het / om daer mede te bewijsen / hoe groot de eergiericheydt is van den alder wreetsten Tyran /

van/ende op dat ghy mooght sien hoe seer / niet wy alleen/maer ghylieden al te samen u vanden selven moet wachten. Want ghelijck den Wijngaerd van die natuere is / dat hy sich wydt en breedt verbreydet ende met zijne tacken/ als met armen/al wat hem ontrent comt omhelset/soo hy niet en wort besnedē: Soo sal oock Philippus,soo ghy hem niet ghelijckerhandt en wederstaet/ ten langhen lesten heel Kerstenrijck met dese alderbloedighste oorloghe ver nielen/verslinden. Noch onlanghs hadde hy soo vele in Schotlandt/ met giften ende met heymelicke laghen/te weghe ghebraght / dat sommighe vande voornaemste van dat Rijck twintich duysent Spaengiaerden souden ingelaten hebben/soo sy selve[de saecke openbaer gheworden zijnde] naer de verdienste haeres verraeds niet en hadden ghestraft gheweest. Ick en behoeve my niet te laten voorstaen dat ick met woorden soude connen wtdrucken wat verraderien/wat periculen(of ghevaeren) hy dickwils teghen de Coninginne ende Rijck van Enghelandt heeft gheprooft. Can oock de eergierigheyd eñ het gheweld van desen Tyran voorder comen? Jae het seker. Want dierghelijcke laghen heeft hy weynigh tijds te vooren het Vorstendom van Colen/ het Hertoghdom van Geldre/Iuliers, Cleve/het Graefschap van den Berge/ ende de oude Rijcx-stadt Aecken ghelepdt: het welcke wt sijne Brieven ende sekere ghetuyghenissen voor eenen yegelicken openbaer is. Ende wie en weet niet in wat sluypholen van ghevepnstheyd dat hy den alderdoodelicsten haet teghen de maghtighste Vorsten van Italien schuylt: de welcke soo haest als den windt der eerste ghelegentheyd waeyt / seer schielick in seer grooten oorlooghs brandt sal laepen ende branden. Siet ghy noch niet ghenoegh/ Vorsten,wat laghen dat Philippus voor uwe alderghelucktighste Rijcken eñ Provintien/u vaderlijck erfgoed/toestelt? aenghesien dat niemant soo blind noch soo sinneloos en is/die niet en siet ende verstaet dat de eersucht van Philippus daghelicx van Land tot Land trect/nieuwe oorloghen wt oorloghen treckt/ dat hy nimmermeer en rustet: Dat hy met oorlogē/sonde/boosheyd eñ schelm stucken: met schijn-vrede/bedriegerien ende lagen/eenen yegelijcken van ulieden van den stoel zijner haerschappie soeckt te stooten. Want dese begheerlickheyd is onversadelick ende onmetelick: sy en can noch in Hemel noch in Aerde besloten wesen. Indien als in Critolai schaele al Philippi Rijckē[die hy met eenen langhen sleyp ende steert in zijne alderhooveerdighste Titelen/ende eernamen/ghewent is te stellen ende ghebruycken] in de eene zijde ghelepdt wierden/ende op d'ander zijde sijne eergierigheyd (of eersucht) daer teghen wierd ghelepd / al die Rijcken souden teghen sijnen eersucht qualick een aes ken weghen. Alexander de groote sagh nae meer Werelden om/ doen hy de heele Wereld verwonnen hadde: maer Philippus soude soo hy conde met de Reusen den Hemel bestrijden. Daerom/ Aldervredighste Vorsten, en biode/en bemane ick u niet meer dat ghy van de oorsaecke onser oorloghe oordeelet / ende de selve met u oordeel ende ghevoelen voor goedt houdet / maer ick vermane u met ernst/dat ghy met al u verstandt ende met al u crachten u van Philippi lagen/ rooverien ende boose stucken wachtet. Eertijdts doen die van Athenen eensdeels met Oorloghe/ eensdeels met laeghen ende bedrieghérien eenighe naergheleghene plaetsen/ ende de steden Syracusen/ Lacedemonien/ Messenen eñ Catinen sochten aen haer te haelen/hebben sy door haeren onmatighen land-

sucht sulcken haet op haeren hals ghehaelt/dat heel Grieckenland met Da-
rio,den aldermaghtighsten Coningh van Persen/ de oorloghe teghen haer
vrywilligh wilden aenvanghen ende toeliepen/ als om eenen ghemeenen
brandt te blusschen. Maer ghy Doorluchtighste Vorsten,haddet seker al over
lange Philippum,die u Rycke ende leven met de alder ongherechtighste oor-
loghe/ende aldervooste stucken stadigh soeckt/met versamelde cracht van u
ende van uwe welvaert te dryvẽ: Ende dat en betaemde u niet alleenlic ghy
die al over langhen tyd door verongelyckinghen ende eergierigheyd van
Philippus zyt opgehitst/gheprickelt/verweckt: maer oock u al te samen die
siet dat hy inde palen van uwe ghebuyren met ghewelt inbreeckt/ende met
eenen sachten sluppendẽ gangh naer u Land cruypt: Het staet u toe bytyds
toe te sien/op dat uwe Ghebuyrlanden verwonnen ende onder die slavernie
gebraght zynde/de tyrannie/als ghy daer minst op denct/ u niet en becruy-
pe. Doen Philippus van Macedonien/de vader von Alexander de groote/naer
den slagh met de Triballen/de langh ghevreynst de oorloghe teghen die van
Athenen aenvingh/hebben de Thebani om haerent wille sich versaemt/vree-
sende dat die van Athenen verwonnen zynde / den brandt vande ghebuyr
oorloghe tot haer soude comen: Ende een weynigh te voren een verbond tus-
schen twee de maghtighste steden [die te vooren seer vyandigh tegẽ malcan-
deren waeren] ghemaeckt zynde/hebben sy met Ghesanten heel Griecken-
land vermoeyt: achtende datmen den gemeenen vyand met gemeene maght
moest verdryven: alsoo Philippus van Macedoniẽ/so hem synen eersten aen-
val wel gheluckte/niet en soude rusten voor dat hy heel Grieckenland sou-
de verwonnen ende ghetemt hebben. De Romeynen eertyds siende dat de
maght van die van Carthagen wies ende toenam/hebben sy [Cryghs volck
sendende om de Mamertinen van de beleghveringhe ende Spaengien van de
Africanen dienstbaerheydt/ te verlossen] toeghesien dat Carthaghen de
stadt van Roome niet over het hoofd en soude wassen. Hoewel dat de Vene-
tianen niet lichtveerdigh/maer seer swaerlick tot oorloge gebraght wordẽ:
nochtans en hebben sy haer noyt ontsien haere oorlooghs-maght andere die
onder haer waren/te hulpe te senden; soo sy saghen dat de Ghebuyren door
onmatigh gheweld der eergierigheyd teghen een twisten. Dese ende andere
ontellicke exempelen(of voordaden)leeren u hoe seere dat ghy u moet wach-
ten/van dat hooghste quaedt der Spaensche eergierichheyd/ẽn bewysen dat
het eene gherechtighe ende rechtveerdighe sake is/ dat ghy alle tegen desen
Tyran eendrachtigh met ons oorloghe voeret. Want onse Staten weten
dat de oorsaecke harer oorloghe teghen Philippum niet alleen seer gherech-
tigh is/ende altyd gheweest heeft: maer oock dat sy nemmermeer (tot geenẽ
tyden)van die oorloghe en moghen afhouden/dat sy geenen Vrede met Phi-
lippo moghen maecken: maer dat sy altyd teghen dien Tyran moeten stry-
den. Wy leeren van onse vrienden hoe wy ons voor onse vyanden moeten
wachten: want soo Philippus met sulcken ernst ende vlyt naer uwe Rycken
staet/ghelyck ghy siet dat hy dagelycx doet: wat sal ons wedervaren ? Hy
en sal seker de wapenen niet afleggen/eer hy sich heel Nederland onderwor-
pen heeft/als zynde een Landt dat tot syn voornemen seer bequaem is / om
wt het selve vele tochten in uwe Rycken te doen/ nieuwe oorloghen dagelicx
aen

aen te vanghen: om wt het selve Crijghs volck/ wapenen/ ende alle oorloogsghereetschap op uwe naergheleghene Landen te voeren. Daerom heeft hy oock liever het meeste deel van Kerstenrijck de rooverien des Turcks toe te werpen/ dan van dese oorloghe op te houden. Hy en heeft den Keyser op den lesten Rijcxdagh gheen Crijghs volck ende hulpe tegen den Turck heeft willen toeseggen/ om dat hy Kerstenrijck te beter met sijne oorloghe soude moghen quellen. Overvelt ghy hier aen noch/ Vorsten, daer ghy selve ghesien hebt/ dat Philippus in het beginsel van onse inlandsche beroerten/ veel liever twee Rijcken/ Tunis ende Goulette [die de Turcken onder den Oversten Sinam Basscha als doen wedercreghen] heeft willen verliesen/ dan dat hy onse oorloghe een weynigh soude onderlaten/ of Crijghs volck wt dese Provincien tegē dien alderdoodelickste vyant van alle Kerstenen soude senden. Ende ghy weten hoe veel Crijghs volck wapenen ende oncosten dat Philippus te coste gheleydt ende verquist heeft om dese onse oorloghe te voeren: soo dat indien ghy de selve berekent/ ghy sult bevinden datmen twee Nederlanden daer mede soude moghen coopen: hoe wel dat sy nochtans seer groot rijck ende overvloedigh zijn: soo dat daer gheen twijvel aen en is/ of Philippus en heeft liever de aldergrootste schade te lijden/ dan dat hy Belgium sonder Bellum [Nederland sonder nederdringhen der oorloghe] sonder strijdt/ sonder Crijghs volck vredigh/ gherustelick/ vry ende ghesont nae haere Wetten soude laten leven. Want door dese oorloghe ende met het vercrijghen van onse Provincien/ wilt hy de sterckste fondamenten ende grondvesten van sijne Monarchie (eenighe heerschinghe) tyrannite ende wreedtrijcke vesten/ gronden/ legghen. Want als hy sagh dat sy tot die wrede laghen ende voorwendinghen sonderlinghe bequaem waeren/ ende dat onse Wetten ende Vrijheyd daerenteghen de selve gantsch teghen waeren: soo heeft hy voor eerst met oorloghe/ met gheweldt/ de selve willen omrucken/ verscheuren/ ende met cracht onderdruckē/ op dat de Onderdaenen van sijne andere Rijcken [die hy sich alreede onderworpen heeft/ of naermaels noch magh onderdanigh maecken] wt dit ons eendrachtigh voorstaen van onse Wetten ende Vrijheyd geen exempel (of voorspel) en nemen/ om haere Vrijheyd met meerderen lust ende cloeckheyd te behouden. Wat oordeeldt ghy dan/ Aldervredighste Vorsten? Wat besluyt ghy dat onse Staten die haer Vaderlands eñ het ghemeene beste sonderlinghe/ soecken/ behooren te doen? Seker het en can met haer niet wesen als het onder deheerschinghe der tyrannen/ ende in qualijck bestelde Republijcken/ toegaet: sy en zijn niet ghewendt haer tot eenighe tijde naer al het willen/ begeeren ende lusten van haere Overheeren/ als Pluymstrijckers of ghehuyrde slaven te laten leyden ende buyghen: ghemerckt dat sy noyt gheleden en hebben dat haere Wetten/ Vryheyd ende de Republijcke onder het jock der ongherechtighe ende onwettighe heerschinghe souden buyghen: Maer hebben als Vaders des Vaderlands/ bevryders der Vryheydt/ ende voorstanders der Wetten [gelijck het in eene Republijcke moet toegaen die matighlick ende zedighlick van den Vorst gheheerscht worden] het voornemen/ wille ende heerschinghe van harē Overheer/ naer haere Wetten eñ behoudenisse harer Vryheydt belendet. Meynt ghy dat de Spaengiaerdē onse Republijcke sullen verdervē eñ wreedelick quellen/ eñ dat wy de selve schandelick sullen verlaten? Sullen wy

ons

ons Vaderlandt ende Vryheyd verswijmen? Moeten wy de Wetten van on-
se Voorouders verachten/ Sullen sy de Burgherlicke orden ende schickinge
in tyrannie moghen verdraeyen ende verkeeren / ende sullen wy met ghevou-
wen handen het lijck ende de droeve wtvaert van ons Vaderlandt aenschou-
wen? Sullen sy het lichaem der Republijcke van een halen/verscheuren/ende
als de aldermeeste Roof-vogels/op eten/ende sullen wy als slaven ons eygen
leven/goedt ende middelen met bidden van haer ter nouwer noodt behoudẽ?
Of prijst ẽ verheft ghy veel eer met de hooghste eere desen wille en lust der
Staten om het Vaderlandt te bevrijden? Stouwet ende vermaent ghy die
voort te varen/om haer leven ẽ Vryheyd soo sy best connen voor te staen ẽ
bevrijden? Comen u niet daghelicx dese dinghen in den sin/ als ghy op de Ne-
derlandtsche oorloghe dencket/of daer van sprecket/ die ick nu aengewesen ẽ
met vaste ende sekere redenen bewesen hebbe: te weten/Dat onse Staten ende
alle de Nederlanders/overgoten zijnde van ellendẽ / benouwt door de wreet-
heyd der Spaengiaerden/ wt haer Vaderlandt zijnde verdreven/ door den
noodt selve zijn ghedwonghen om de wapenen teghen Philippum in handen
te nemen: Ende dat nu de andere bedriegerien/ trouwloosheden ende onghe-
lijcken die de Spaengiaerden ghedurende den tijdt deser oorloghe de Neder-
landers aenghedaen hebben/soo groot/soo onmenschelick/ ende soo ongheloo-
velick zijn/dat sy selve(by wijse van spreken)ernstigh vermanen/ versoecken
ende ghebieden/ dat de Staten met een standtvastigh ghemoedt dese wape-
nen soude behouden/bewaren/nemmermeer wt de handen legghen / ende de
andere Onderdanen van Philippus [die van Sicilien/ Calabrien/ Lombar-
dien/Arragonien/ Castilien/ Indien ende Portugal] souden toonen: jae u
selve Doorluchtighste Vorsten, souden wijsen ende met cloecke daden bewij-
sen; Dat wy niet alleen/maer ghy te samen ende alle menschen des aerdt-
rijcks/veel eer behoorden te stervẽ/dan het aensicht van dien Tyran te sien.
Beeldet ghy u selven noch in dat Philippus met de palen onses Landts sijne
tyrannie bepaelt heeft? Siet ghy noch niet dat die hooge opvliegende ẽ doo-
delicke vlamme de Spaensche tyrannie den durpel/deure ende daken van uwe
Rijcken instickt? Ontwaeckt dan eens wt desen uwen slaep ende sorgheloos-
heydt! Comt hy/vlieght hier toe / om desen gheemeenen brandt te blusschen!
Wat soeckt ghy ons teghen onsen danck met uwe raden / authoriteyt/ ende
aensien/te beweghen om vrede met Philippo te maken/ daer ghy selve al over-
langhe met oorloghe ende wapenen Philippum haddet behooren verdreven/
ende met sonderlinghe cracht onderdruckt te hebben? Ende (op dat ick een
voor een aenspreke) ghy Aldermaghtighste Vorsten van Duytschland, ghevoelt
dat Philippus in u Duytschlandt gheene wreede ende ongherechtighe heer-
schinghe naer en jaeght: maer (by wijse van spreecken) de selve alreede besit.
Want dese Nederlandsche Provincien verwonnen zijnde/ sal hy al de have-
venen vande Zee ende den mondt van de Hooghduytsche Rivieren naer sijnẽ
wille in sijne maght hebben / om daer naer uwe schipvaert ende handel met
sijne Tollen te beswaren/of gantsch te verhinderen/als het hem sal believen/
ende als ghy onder sijne heerschinghe niet en sult willen buyghen. Dit is de
gene die van weghen eene of twee Provincien in uwe vergaderinghen ende
raden met u verschijnt; ghy hoort hem opentlick sijn ghevoelen seggen / ende

de raden sijner tyrannie voor uwe welvaert ende ruste achten ende verheffen. Ghy hebt hem den Bisschop van Fringes, Hildeshem voor u sien bestellen: tot Vorsten ende Ceur-vorsten des Rijcks den Bisschop van Ceulen / Ludick en Maghdeburgh sien maecken / ende door den alder eergierighste Hertogh van Beyeren u al te samen laghen legghen. Ende op dat ick my tot u / Grootmoghende ende doorluchtighe Vorsten van Polen, keere: Heeft Philippus niet eene groote menighte van dat ghe slachte van menschen / ick segghe / Jesuwijten / door welcker Religie ende bedrogh hy schier de heele wereld in roere stelt / in u Landt ghebraght / op dat hy door haer toedoen met schoonschijnende bedriegherien / u sijne raden voorwende? Voorck / Aldervredighste Vorsten van Italien, hebbe ick ghesepdt ende segghe / dat het sweerd der Spaensche tyrannie / bloot wt de scheede / met eenen seer dunnen draed boven u hoofd hanght. Want ghy Alderdoorluchtighste Senatores (of Raedtsheeren) van Venegien hebt selve dese tyrannie van Philippus in uwen staet en Rijcke gesien ende aenschout / doen hy [hoewel dat hy door het recht des verbonds aen u seer verbonden was] gheld ghegheven hebbende / den Turck teghen u wapende / ende der Turcken gheweld van zijne palen op Cypris keerde. Daerom ô Vorsten van Kerstenrijck, nemet ten langhen lesten eens acht op uwe saecken / op uwe welvaert / op u leven. Overlegt / aenmerckt / dat Philippus uwer aller Vyand ende Tyrannis: wilt hem niet langher in de Wereld lijden; maer wederstaet ende verhindert sijne eergierichheyd te heerschen / ende verder met eene schadelicke ende doodelicke heerschappie voort te loopen. Ende ghelijck eenighe leden afghesett worden / als sy sonder bloedt ende leven beginnen te zijn / ende de andere deelen des lichaems schaden / soo moet ghy oock achten dat dese onmenschelicke wreetheyd / in menschelicke ghedaente / van het gemeene lichaem der menschen (by wijse van spreken) moet ghescheyden wesen. Seker de daedt der Persen is te prijsen / ende van u alleen voor goedt te houden: de welcke alsoo Cometes ende Oropastes, twee van haere Magi (of wijse) door diergelijcke tyrannie ende moordt van Smerdis, Coningh van Persen / het rijcke beseten hadden: soo zijn sy door de cloeckheyd van seven van de cloeckste Vorsten van Persen omghebracht. Sy liepen alle met sonderlinghe vlytigheyd ende brandende yver / om die Tyrannen met haere sweerden te dooden: Eenen van de Vorsten / met namen Gobryas, heeft eenen vande Magos omhelst / alsoo sijne medeghesellen draelden / op dat sy hem niet voor den Magum doodt en staken / (want dit gheschiede in eene donckere plaetse) heeft den Magum bevolen zijn sweerd door sijn lijf te steken [Doch de Magus is omghebroght / ende desen cloecken Gobrias (die liever hadde te sterven / dan den Tyran in het leven te laten) heeft het leven behouden.] Sulck eenen haet droegh dit volck op de Tyrannen! De Griecken deden die lieden eertijts godelicke eere aen die de Tyrannen ghedoodet hadden. Sullen u dan de Nederlanders qualick of ongherechtigher duncken te doen / dat sy haer tegen Philippum, dien onmenschelicken Tyran stellen? De Romeynen hebben den Coningh Tarquinium Superbum, den stand der Republijcke eenighsins swackende / verdreven: Sullen wy Philippum, die niet alleen het Nederlandt: maer de heele Wereld met moorden en brandt wilt verwoesten ende omkeeren / in onse Republijcke lijden? Neen! Onse Staten sullen onghetwijvelt voortvaeren / om u de baene te

maken /

maecken / om die Tyrannie te verbreecken ende verdrijven; Sy sullen volherden om de selve seer verre ende wijt van het onderbringhen ende dooden onser welvaert af te keeren en te verstooten; Op dat sy eens niet alle haere/maer oock de andere Provintien van Nederlandt / in haere eerste Vryheydt stellen / de selve wt de enghten vande Spaensche tyrannie leyden / ende in het besidt van haere Voorouders stellen; Op dat sy eyndelick verstelt / beter bestelt/ende met de Provintien van heel Nederlandt vereenight ende verbonden zijnde de toeloopinghen ende invallen van dien alderwreetsten Tyran moghen belet ten/ende dien ghelijckerhand van haere welvaert ende van de ghemeene Vryheyd verdrijven.

GHy hooghste GODT/ die den Hemel, de Zee, de Aerde; oorloghe, ende Vrede, bestelt heerschet; Die de Coninghen, Vorsten, ende alle volckeren der aerden, wetten ende gheboden ghevet; Die de Victorien, Triumphen, Trophæen, verwinningh teeckenen, bestelt ende toewijst; Die de nederlaghen, ghevaerlickheden, onrechten, verhindert, af keert: Staet op, o groote GODT/ ende stelt u teghen den vyand van alle gerechtigheyd ende vrede, teghen den vyande van uwen lof ende eere, O wilt met uwe Voorsienigheydt ende VVijsheydt ons voornemen bestellen, ende verlost u volck, dat uwen alderheylighsten Naeme met sonderlinghe godvruchtigheydt ende waere Religie aenbiddet ende eeret.

Eynde.